FOAIE DE CULTURĂ SI EDUCATIUNE CETATENEASCĂ
APARE DUMINECA
Anul I, No. 19 — 1 leu — Opt pagini — 5 Septemvrie 1921 Cluj

Cultura Poporului

GAZETA SOCIETĂȚII „CULTURA POPORULUI"

PRIM REDACTOR: VINTILA N. PETALA

ABONAMENTE ANUALE:
pentru cititori .. .. 30 Lei
„ autorităţi .. .. 60 Lei
„ intreprinderi financiare .. .. 100 Lei

PRIM REDACTOR: VASILE D. CHIRU

Redacţia: Str. Dorobanţilor 11 — SECRETAR DE REDACŢIE: VLADIMIR NICOARĂ — Administraţia: Piaţa Cuza Vodă 16

DESCHIDEREA ŞCOALELOR

Se apropie ziua când copiii după o vacanţă destul de îndelungată trebuie să se reîntoarcă la şcoală. O uşoară tristeţă se citeşte pe faţa lor. Vara a trecut şi odată cu ea şi jocurile. A venit vremea învăţăturii. Ca mâne harnici, se vor scula de dimineaţă şi după ce vor învăţa lecţia se vor duce cuminţi cu cărţile la subţioară la şcoala apropiată, cei cari au intrat acum stângaci şi ruşinoşi, ceilalţi obişnuiţi cu învăţătorii şi colegii lor zgomotoşi şi zburdalnici. Larma din ograda şcolii e întreruptă numai de venirea unuia nou pe care toţi îl înconjură, îl întreabă şi apoi îl iau în jocul lor. Dar, sună clopotul. Şcolarii se încheie cuviincios la haine şi în rând câte doi pornesc în clasă. După slujba bisericească care aduce binecuvântarea Domnului pentru ca munca să le fie sporitică, învăţătorul citeşte catalogul încet ca să aibă timp să se uite bine la fiecare, pentru a-i face cunoştinţa şi a vedea dacă va fi şcolar sârguincios.

Odată isprăvită strigarea catalogului, învăţătorul începe să vorbească despre rostul şcoalei şi însemnătatea învăţăturii, îndemnând pe toţi şcolarii să-şi dea silinţa pentru a-i mulţumi pe dânsul şi pe părinţii lor. Cam aşa se petrec lucrurile la deschiderea anului scolar. Odinioară la această sărbătoare veneau şi părinţii copiilor, aşa că micul şcolar atunci când îşi auzea numele strigat de învăţător se ridica mai plin de încredere pentru a răspunde la chemare.

Astăzi vremurile s'au schimbat. Viaţa e aşa de grea încât bieţii părinţi nu au timp pentru aşa ceva. Copilaşii mai mult golaşi stau zgribuliţi în bancă iar domnul învăţător ştiind nevoile micuţilor cată să fie cât mai bun şi blând pentru a-i face să uite sărăcia de acasă. Mulţi din copilaşi nu au nici cărţi, nici caete. Până şi de învăţat e greu astăzi. Aşa fiind lucrurile ce-i de făcut? Invăţătorul trebue să se înţeleagă cu preotul şi primarul şi să meargă pe la oamenii cu stare din sat pentru a cere dela fiecare cât îl lasă inima. Unul dă o chilă de porumb, altul o sută, două de lei, un al treilea nişte haine sau încălţăminte veche şi aşa după câteva zile de stăruinţă poţi imbrăca şi cumpăra cărţi pentru şcolarii săraci.

Deşi viaţa e foarte grea, părinţii să nu se codească. Copiii trebuiesc daţi la şcoală dentru că cine are carte are parte. Străinii au pus şi pun mâna pe negoţul şi fabricile noastre tocmai fiindcă ştiu carte. Oare copii noştri dacă vor şti tot atâta carte cât şi străinii nu ar fi în stare să facă negoţ şi să stăpânească fabrici? Fără îndoială că da, Să mai luăm aminte că străinii au foarte multe şi bune şcoli şi bani destul de mulţi pentru a le ţine. Pentru asta cu atât mai vârtos să ne dăm copii la şcoală pentru că numai aceasta îi va face oameni luminaţi şi harnici cari, ajungând gospodari sau meşteşugari buni, îşi folosesc lor dar mai presus de toate folosesc ţărei.

Tăria unei ţări se măsoară după numărul oamenilor cu carte pe care îi are. Numai învăţătura temeinică poate să plămădească oameni în adevăratul înţeles al cuvântului cari, pe lângă agonisită zilnică, să fie în stare a face în clipele grele jertfa însăşi a fiinţei lor pentru Patrie.

De aceea ţara are nevoie de oameni luminaţi. Părinţi, nu vă uitaţi la greutăţile zilei de astăzi şi după ce aţi jertfit pe front apărând ţara, jertfiţi şi acum pentru luminarea odraslelor voastre.

Părinţi, daţi-vă copii la şcoală.

M. D.

A. S. Regală Principele Nicolae

Doritoare de a şi cunoaşte poporul şi ţara, odraslele regale au colindat sătele şi oraşele României mari dela un capăt la altul.

Şi'au venit si la noi, aci în Ardealul românesc, desrobit de armatele înţeleptului şi marelui lor părinte. Clujul a avut fericirea ca in mai puţin de două luni să fie vizitat de A. A. L. L. Regale Principii Carol şi Nicolei. Vizitele acestea regale lipsite de regiditatea formalităţilor exagerate din alte ţări simple, şi fără pretenţi au umplut de bucurie pretenţi, au umplut de bucurie şi de mândrie toate sufletele româneşti:

* * *

Mai zilele trecute Clujul a avut ca oaspe pe A. S. Regală Principele Nicolaie. Sentimentul de dragoste nestăpânită cu care a fost primit de populaţia Clujului, şi iubirea pe care A Sa a arătat-o faţă de această populaţie sunt cea mai bună dovadă că între tron şi popor sunt legături de dragoste aşa de strânse, în cât nu există putere pe lume care să le poate nimici. Aci în Ardeal, A. S. R. Principele Nicolaie e cu mult mai puţin cunoscut decât cum e in Regat. Acolo toată lumea cunoaşte jucurile lui copilăreşti cu ciobănaşii din munţi Sinaiei şi dragostea frăţească pe care o are faţă de simplitatea rustică a copiilor de ţăran, cu care îi plăcea să stea de vorbă ceasuri întregi. La Iaşi în timpul refugiului, câţi orfani şi copii rătăciţi de părinţii lor n'au fost scăpăţi de foame şi de frig prin intervenţile Lui mărinimoase şi sincere? Acum e mare, jocurile copilăriei şi le-a lăsat in poienele din codrii Sinai, şi preocupărilor Lui l-i s'au deschis orizonturi mai largi. Dragostea lui însă, faţă de ţărani şi faţă de această ţara, a prins în sufletul Lui tânăr şi entuziast rădăcini mai adânci şi lucrul acesta se vede în toate vorbele şi acţiunile lui.

Cu ocazie vizitei pe care a făcut'o la Cluj, Alteţa Sa Regală întrebat fiind de Consulul englez dacă i-a plăcut în Anglia de unde se întorsese de curând, El cu ochii scânteietori de convingere şi de mândrie a răspuns: „Da dle Gonsul, mi-ap lăcut în Anglia Dvoastră dar, îmi place purcă mult mai mult aci în România noastră."

Câtă mândrie naţională şi câtă dragoste de pământul ţărei e inchegate în aceasta cuvinte! Dumnezeu să ni-i ţie.

Paleş.

Păreri orientale

In gara Adjud am asistat la execuţia unui biet învăţător, care se apăra destul de frumos şi inteligent faţă cu întreitul atac furios îndreptat împotriva lui de către un advocat, un mare proprietar şi un... îmbogăţit de răsboiu.

Marele proprietar rău amărât de suferinţele exproprierei ţinea isonul advocatului care ataca vehement pe „cei nepregătiţi care se vâră în politică neglijând însărcinările speciale ce au". Imbogăţitul de răsboiu icnea uneori aprobând cu toată puterea pumnului său, părerile celor doi. După lungi desbateri — trenul aşteptat venea peste trei ore — s'a ajuns la concluzia, dată c'o seninatate de conştiinţă adorabilă, că: „preotul să rămână în biserică", învăţătorul în şcoală, profesorul pe catedră, doctorul la bolnavii săi, militarul la cazarmă, căci ei nu sunt pregătiţi pentru politică şi încearcă lucrurile zădarnic".

„Politica domnilor, zicea advocatul, să se facă de oameni pregătiţi, care ştiu ce insamnă un parlament şi ştiu să întocmească o lege.

* * *

Deoarece nu fac politică, stam deoparte şi ascultăm cu mult interes şi cu o încordată atenţie părerile unor oameni luminaţi. Când advocatul a dat sentinţa de mai sus fără drept de apel şi când doream să-i întreb şi eu ce binevoeşte d-sa să înţeleagă prin „politică". Tocmai intra trenul în gară, aşa că nu m'am putut adăpa din izvorul cunoştinţelor sale. Aşezat într'un colţ de vagon mă trudeam să înţeleg sentinţa magistrală a advocatului, pentrucă, — cum ziceam eu, — dacă toţi intelectualii rămân fixaţi la locurile lor cine rămâne să îndrumeze poporul intrat tocmai acum într'o largă viaţă politică.

* * *

Nu facem politica la acest ziar, dar nu putem interzice de a lumina pe cei ce doresc lumină. Satele noastre care au atâta nevoe de o îndrumare cinstită şi sănătoasă, satele noastre care nu ştiu încă nici importanţa votului universal; nici structura politică a ţărei trebuesc lăsate mai departe în stăpânirea vânturătorilor de vorbe mari şi goale? Adecă este absolut necesar, şi mai folositor, ca enorma masă a alegătorilor să fie şi mai departe ameţită de vorbăria agenţilor electorali, plătiţi ca să-şi laude şefii? Sunt aceşti trepăduşi „pregătiţi" pentru marea artă de care vorbea advocatul? Un mare proprietar care cheltueşte o avere pentru a-şi doborâ adversarul, sau un... rentier săltat de bunavoinţa unui partid politic pentru a ocupa un loc în parlament, au ei oare o pregătire specială? Un oarecare Caţavencu care plânge de la înălţimea tribunei şi declamă sentimente nesimţite, să fie ei oare un adevărat şi vrednic om politic?

Iată o sumă de întrebări cari m'au trudit amarnic, dar la care n'am putut răspunde.

* * *

Când zice ţăranul nostru „politică", clipeşte siret şi închide puţin un ochiu, privind anapoda. Este atât de caracteristic şi concludent acest gest al ţăranului!

Dacă „politică" insamnă minciună electorală, lipsă de scrupul, terfelirea demnităţi, amorţirea, sau chiar renunţarea la amorul propriu, bârfirea adversarului şi declamarea cu sănătate a celor mai monstruoase aberaţii, apoi atunci fără îndoială că n'au ce căuta în „politică" nici intelectualii cinstiţi şi demni, nici naivii muncitori, nici visătorii incorigibili. Şi deci avea dreptate advocatul când spunea că aceştia „incurcă lucrurile". E foarte adevărat!

De cât, vremurile de acum ne impun să apelăm la aceşti naivi cari incurcă lucrurile

Cuvântul nostru

pentru a ne scăpa de „arta politică" a cărei înflorire și prosperare ne cam speriase.

Căci, dacă din contra, „politică" înșamna grija și dreptul ce-l are ori-ce cetățean pentru a lucra după puterile sale, concurând la propășirea de toți dorită; dacă „politică" înșamnă cunoașterea și practicarea nestingherită a drepturilor și datoriilor înscrise în legi și lămurirea cât de largă a acestor legi, pentru cei ce nu sunt încă obișnuiți cu ele; dacă „politica" înșamnă dreptul oricărui cetățean de a trimite reprezentanții pe care îi vrea în sfatul Țării, chiar când acești reprezentanți nu sunt stâlpi de partide vechi sau noi, atunci „politica" trebue făcută, — și este o datorie de a fi făcută, — de către toți locuitorii unei țări, cu drepturi cetățenești, și cu atât mai mult de intelectuali, care sunt în măsură de a pricepe și de a împrăștia lumina cunoștințelor lor, acolo unde vechiul întuneric stăpânește conștințele, adoarme dorința spre o largă dreptate și amorțește tendințele frumoase.

I. Aceasta este adevărata „politică".

* * *

Iată pentru ce m'au scârbit părerile „intelectualilor" din gara Adjud.

Dar aceste păreri, resturi vechi de pe timpul unei politici strâmte, când o mână de oameni „artiști în politică" puneau la cale destinele întregului popor care n'avea drept la cuvânt, nu mai pot trăi astăzi sub imperiul votului universal.

Aceste păreri orientale, cari evidențiază regretul după trecute vremuri — ce vor dispărea tot mai adânc în noaptea uitării, — nu mai pot provoca curente.

Satele noastre n'au nevoe de „politica de partid", de frământările odioase și mașchinile de lupta sfâșietoare de persoane, de otrava satisfacerilor personale și egoiste, de tot acest orientalism al politicei străvechi.

Din contra, politica satelor noastre nu poate fi decât cunoașterea și practicarea cu sfințenie a legilor, demnitatea de a nu lăsa încălcate aceste legi, lupta de a trimite în sfatul Țării reprezentanți demni și cinstiți și de a cere acestor reprezentanți să dea seama de activitatea lor pentru binele țării și a poporului pe care îl reprezintă.

Și pentru atingerea acestui țel toți intelectualii noștri trebue să lucreze, fără deosebire de partide.

Vladimir Micoară.

Tâlhari și asasinate

Cete de nelegiuiți, risipite în lungul și latul Țării jefuesc călătorii la drumul mare, calcă gospodăriile și celor avuți și celor sărmani și nu se sfiesc să omoare și copii nevinovați.

Atât de răi să fi ajuns oare fii neamului nostru, vestit altădată prin milă și omenie?

Viața semenilor să nu mai aibă nici un preț, avutul omului să nu mai fie respectat și pentru câteva hoarfe smulse cu silnicie călătorului, să se ucidă cu atâta cruzime?

Cum se poate!

Neamul Românesc care dealungul veacurilor a păstrat cu sfințenie virtuțile strămoșești?

Neamul acesta blând, milos, cu sufletul înduioșat, cu ochii plini de lacrimi și la scâncetele unui câine, să fi ajuns un neam de răufăcători?

Oare se poate aceasta?

Sufletul nu se poate schimba de azi pe mâine.

Cruzimea, răutatea, crima, n'au sălășluit niciodată în sufletul neamului românesc.

Și totuși bande de tâlhari jefuesc la drumul mare. Și totuși, din fiecare parte a țării ne vin vești înfiorătoare. Oameni ciuruiți de gloanțe, femei sfârtecate de cuțite, copii nevinovați spintecați în culcușurile lor, fără teamă de păcat.

Care să fie adevărul? Cine sânt tâlharii, cine sânt asasinii? Sa încercat să se treacă toate aceste crime, pe seama cruzimilor deprinse în război, în care beția sângelui ar fi intrat în firea omului.

E un mare neadevăr!

Armata românească nu numai că nu purta în suflet cruzimea; dar în insăși învățătura ei de luptă, fusese pregătită numai să scoată din luptă dușmanul, nu să-l și omoare.

In tot cursul războiului, vor recunoaște înșiși vrășmașii biruiți, că soldatul român, nu atingătoarea baioneta de dragul valului de sânge în pieptul femeilor, bătrânilor, copiilor și a vrășmașilor răpuși, cum au făcut-o dușmanii lui!

Ura aprinsă, răzbunarea firească, ce clocotea în sufletul lui în vremea îndurerării, i-s'a topit în iertare și uitare când soarele nădejdii împlinite i-a luminat poleca întorsului acasă. Câmpul pustiit, vitele furate, părinții bătuți, femeile batjocorite, de le gândile dușmanilor ce au călăuzit armatele vrășmașe în părțile d țara cotropită; de batalioanele de dezertori ce s'au pus în slujba hirsitorilor de-o clipă, unde a trezit cruzimea iertată și de oamen și de Dumnezeu la întorsul în acasă!

In care oraș, în care sat, soldații întorși la căminul lor, au spintecat de vii tâlharii pestrițați ce s'au vândut cu trup și suflet dușmanilor noștri?

Cum nu a rămas în sufletele lor deprinderea sângeroasă a războiului?

Și cum se poate oare, ca acești soldați români, să șteargă lacrămile învinșilor răuași înlăuntrul hotarelor țării lui, să le întindă o mână de frățească și omenească împăcare, dacă în sufletele lor ar sălășlui cruzimea?

Nu, explicațiunea tâlhariilor și crimelor trebuie aiurea căutată.

Țara noastră mărită, bogată cu poporul ei atât de blând, atât de iertător și atât de îngăduitor; țara noastră a devenit limanul mântuitor al tuturor neamurilor streine. Izvoarele nesecatei ei bogății, au atras puhoaie streine de pretutindeni.

In jurul hotarelor noastre, foametea rânjește lacomă. Dincolo de hotarele noastre se întinde cimitirul alb, în care s'a făcut groapa crimei. Din bulucul nebuniei roșii, cei scăpați răspândesc germenul turbărei. Din țările în ruină și mizerie, invadează în țara noastră, cei ce înbăindu-se în sângele semenilor lor, nu mai pun preț pe viața omenească, cei ce au trăit ani de zile din jaf și crimă și au înălțat omorul și tâlhăria la însăși chemarea firească a vieței.

Intre aceștia trebue căutați cetele de tâlhari și de asasini.

Bandele ce ucid și jefuesc în Dobrogea, nu sânt formate de Români. Tâlharii ce cutreeră Basarabia și Moldova semănând moartea în urma lor, nu pot fi fii neamului nostru; Banditii ce mânuesc bombele, ce aruncă linile ferate în aer, ce ucid fără milă, nu pot avea nici un strop de sânge românesc.

Descoperirile viitoare ne vor da dreptate, fiindcă românul nu poate fi tâlhar și asasin.

In fața acestei invazii de criminali streini, avem datoria să ne apărăm cu îndârjire țara, viața și avutul cetățenilor noștri. Ospitalității noastre tradiționale ne silesc ei, să-i punem frâu. Hotarele să fie închise. Cei ce ne-au năpădit să fie alungați fără milă. Aceia ce vor înfrânge hotărârea noastră să știe că vor avea de înfruntat și urgia celor mai aspre pedepse. Pentru cei ce trec granițele țărei noastre, prin locuri ascunse, cei cărora nu le putem cunoaște trecutul și gândurile cu care sau furișat, mila să nu ne înduioșeze și asprimea pedepselor să făurească graniță de netrecut.

Pedepsa cu moartea, ce nu avea rațiune între hotarele noastre, atunci când eram singuri, numai ea va curma lanțul nesfârșit al crimei.

In interesul apărărei noastre naționale, legiuitorul nostru are sfânta datorie ca printr'o lege de câteva rânduri să pedepsească cel mai aspru faptele ce ne pregătește ruina: Tâlhăria, crima, jaful prin blândețea legiuitor noastre se întind azi fără teamă.

Legiuitorul are această datorie nu numai pentru a garanta viața și averea cetățenilor, ci o datorie și mai înaltă, aceia de a putea statornici în fața întregei lumi, că șirurile nesfârșite de tâlhari și asasini, nu sânt și nu pot fi români.

Nu amnistia solicitată pe toate tonurile, de o anumită presă ne vor putea consolida liniștea în țara noastră liberă, ci pedepsele cele mai grele vor pune stăvilar tâlhăriilor și crimelor aduse din afară.

Baia-Mare 1921.

V. Stăncescu.

CITITI ȘI RASPANDITI ziarul vostru „CULTURA POPORULUI", ce trăește numai prin Voi și pentru Voi.

Cititorilor nostri celor dela sate

Intelegând dela început rostul înrâuririi energiilor, și-al înghegărei neamului românesc, călăuziți de sentimente patriotice, dându-ne bine seama de greutatea actului întocmit pentru luminarea și propășirea tuturor cetățenilor, v'am dat vouă că răturari de pretutindeni, vâm dat vouă, țărănime foaia noastră de cultură și educație cetățenească.

La această foaie s'au strâns toți învățații timpului, generali, profesorii, universitari, literați, preoți și învățători, spre a răspândi poporului învățăminte de folos, spre a lumina sufletele celor rămași în umbră, slăvindu-se cinstea în munca rodnică a cetățeanului, legându-se odată pentru totdeauna frăția celor dintr'un ținut cu altul, arătând celor cari nu'au avut de unde să afle, care sânt drepturile și datoriile lui de cetățean, supus legei, arătând omenirei ce-a fost în stare să facă dorobanțul român iubitor de Patrie și Rege, ca să-și apere hotarul strămoșesc.

Asta a fost ținta „Societății Cultura Poporului", în clipa când v'a dat vouă, această foaie *și această țintă o putem spune cu mândrie au ajuns'o, și munca noastră a fost înțeleasă atât de cărturarii satelor cât și de țărănime*, cari s'au grăbit, să sprijinească acțiunea pornită prin foaia noastră.

Și nu ne-am dat la oparte în față nici unii obștacol, am răsbit cu putere greutățile menținerei gazetei noastre, isbutind să dăm cititorilor o foaie bună, folositoare pe înțelesul tutulor, cu un preț sub cost, pentrucă dorilorul de lucruri mari și frumoase, să poată avea o scriere românească, plătind numai 30 lei un abonament pe an.

Acest sacrificiu material l'a făcut Societatea „Cultura Poporului" pentru voi cărturari și țărănime.

Dar pentruca acțiunea noastră să fie într'adevăr întregită, *trebuie ca voi Primari, preoți și învățători* să nu vă mulțumiți, să vă opriți numai pentru voi, foaia noastră, ci adunați pe săteni, la clacă sau la școală în zile de sărbătoare, și să le citiți rândurile noastre, luminându-le sufletele și mintea, culegând învățămintele cari va face din ei, muncitori cinstiți, ai Românăei mari.

Răspândiți foaiai noastră cărturari și dregători ai satelor, îndemnați țărănimea să se aboneze și să urmeze sfaturile ce nu sânt date de cât spre folosul lor, al nostru, al tutulora, căci numai așa veți face o faptă de adevărați români.

Cei mai mulți din cărturarii satelor, ne-au înțeles, dar a mai rămas o parte cari nu din lipsă nu vor să aboneze sau să citească foaia noastră, ci din vădită rea voință. Aceștia sânt sau au fost dușmanii culturei românești, sânt răufăcătorii sufletelor voastre, pentrucă numai un om nevârstnic la minte poate alungă fără să vadă adevărul, foloasele ce le poți căpăta din învățămitele ce le vei culege din foaia „Cultura Poporului." *Pentrucă numai un om rău la suflet, prost și îngâmfat, poate spune: că n'are nevoie de carte, căci știe destul;* când omul până la moarte are nevoie de carte, care e hrana sufletească a fiecăruia.

Să nu urmați povața rea a acestor, cari dorm în întunericul sufletelor lor mici, ci *prindeți pilda de la acela cari voindu-vă binele, vă arată folosele ce le veți avea din citirea foaiei „Cultura Poporului."* Căci de câte ori asvârl pe fereastra cârciumei atâția bani, casă vă sdrucinați sănătatea și mintea, mai bine plătiți nu abonament cu 30 lei pe an, primind în schimb 52 de foi din cari puteți culege învățămintele, făcându-vă de folos vouă urmașilor voștri, cât și țărei noastre.

Când toți veți fi pătrunși de acest adevăr, atunci mișcarea noastră va fi întregită, foaia „Cultura Poporului" va putea trăi, pentru bine le vostru, al tutulora.

Deaceia cărturari ai satelor, Primari, preoți și învățători, dați sprijinul vostru, Societății, Cultura Poporului, și prin asta veți face o faptă de adevărați Români, luptând alătură de noi pentru luminarea neamului nostru.

„Cultura Poporului"

Nevoile meseriașilor

Ne aflăm azi în faza unei prefaceri mari.

In mijlocul preocupărilor noastre stă țăranul și meseriașul român. Pentru îmbunătățirea țăranului s'a făcut reforma agrară — o instituție nouă, care taie brazde adânci în viitorul neamului nostru.

Problema meșerișilor e o problemă deschisă încă și tot atât de importantă din punctul de vedere al desvoltării țării, întocmai ca reforma agrară.

Și totuși meseriașul român parcă n'ar fi luat destul în seamă. De soartea lui însă e legată fericirea și pacea țării.

Atât țăranul, cât și meseriașul român trebue adus la brazdă. Trebue să creăm școli în orașe și sate și căminuri pentru copii de meseriași, ca să-i luminăm și creștem în duhul național.

Meseriașilor mai mici, cari au fost pe diferite fronturi.

Meseriașii aceștia toți au trebuință de ajutorul artificial al statului, ca să nu se ducă pe sfârșit.

In urmare ar trebui să cer em și noi legi, în cari să zicem, că cutare meseriaș primește instrumente și mașini în cinste, dacă are garanță morală și purtare bună.

Sculele aceste statul le-ar putea anticipa meseriașilor mai mici chiar și în cazul când industriașul din chestiune nu s'ar arăta vrednic de încrederea obștei.

In cazuri escepționale statul va trebui să deschidă credite de bani meseriașilor mai de frunte ca să protejeze astfel industria română.

Ce tablou trist e când vezi atelierul unui meseriaș în ruine gol și părăsit.

Și ce frumos și splendid tablou ar fi când meseriașul român n'ar fi ros de viermii sărăciei și n'ar colinda gol și fără adepost pe ulițele oamenilor.

Cu meseriași chibzuiți luminați și bine situați putem spori averea națională și putem romaiza și recuceri orașele noastre, cari în trecut au fost un adevărat blestem pentru noi Românii.

Va veni vreme, când mulți dintre copii țăranilor îsi vor lua rămas bun dela sate și vor intra la meserii.

Căci dacă țăranul e talpa țării, atunci industria și comerciul este mâna ei.

Dr. Ion Giurgiu.

Pagina literară

Credinţa ostăşească

(Schiţă)

Mă prezenta la mobilizare.

Simţeam în inimă un junghiu şi capul îmi erea parcă gol de gânduri. Vedeam eu bine că un pre-simţământ nou, cum nu-l avusesem niciodată mă chinue, şi voiam să nu-l bag în seamă. In aer însă, în dangătul clopotelor, în forfoteala oamenilor şi în figurile lor vesele şi înbujorate dar care ascundeau o grije nemărturisită, întrezăream eu bine, că nu e glumă, că e adevărat război, acuma.

În 1913 când tot aşa am alergat la sunetul trâmbiţei, nu avusesem nici o grije, mă pregăteam ca de-o călătorie plăcută în locuri necunoscute, pe când acum, mi se umpleau ochii de lacrimi.

Mă uitam mai lung la casele pe unde treceam de obiceiu. mi se păreau că zidurile lor, ştiute mă privesc cu regret, că prind viaţă, că un glas nou ne auzit până atunci îmi urează drum bun şi din varul lor colorat se încheagă fel de fel de tablouri ce 'mi ogiindesc clipă cu clipă propia mea viaţă.

Ne înţelesul turburărei mele, se mărea cu grijea de necunoscut, fiindcă fusesem mutat la un regiment nou, unde nu cunoşteam nici soldaţii, ce urma să-i comand şi nici camarazii şi mai marii mei.

Până am ajuns la regimentul meu, aflat pe malul Dunărei, m'au chinuit fel de fel de vedenii înduioşându-mă lacrimile familiei, jalea nepotolită a mamei, vorba aşezată, cu durerea stăpânită a bietului tata. De am ajuns, gândurile mi s'au împărţit, tot felul de treburi mi-au spulberat amintirile dureroase, şi o viaţă nouă, s'a înfăptuit, de nu mai mă conoşteam eu singur, acuma.

Cum mă gândisem pe drum, aşa am făcut. Intâiul soldat ce mi-a eşit în cale din compania mea l'am luat tovarăşul meu de război, dându-i în seamă lucrurile mele îngrămădite într'o lăduţă.

Il chema Ion Lepădatu. De ani, nu erea aşa mare, dar necazurile vieţei îi boţise şi îmbătrânise chipul, lacrimile îl arsese, ştergându-i luciul ochilor.

Văduvise de curând şi îi rămăsese cinci copii, unul după altul, ca uleile cu miere, cum îmi spunea el, lăsaţi în seama mame sii o bătrână neputincinasă şi lipsită; dar mai mult în grija Domnului.

Vorbea cu greu, dus tot pe gânduri, dar mă îngrijă şi vedea de mine cu dragostea unui frate mai mare.

Mă sfiam parcă să-i zic pe nume de şi poate de ani eream mai mare de cât el şi îl strigam totdeuna: Moş Ioane.

Imi prinsese curând, toate obiceiurile şi se lipise de sufletul meu ca şi când am fi trăit la o laltă de când e lumea.

Ostenit, trudit, mă dobora de multe ori somnul, şi pregetam să mă ingrijesc, dobândind o nepăsare curioasă, vecină bună, cu nesimţirea.

Moş Ion, nu-mi da pas să trândăvesc. Imi vorbea cu graiul lui morăcănos de sănătate, îmi aducea să mă spăl, primeneli de schimb, câte un ouşor fiert, câte un puişor rumenit, pe lângă mâncarea dela popotă, şi nu mă lăsa până nu mă ospătam bine, până nu mă schimbam de hainele prăfuite şi mă odihneam în aşternut curat. Nu aveam curajul să mă împotrivesc voinţei lui şi îl ascultam supus, ca un copil cuminte.

Veni şi vremea intrărei noastre în luptă, Moş Ion dăduse lucrurile ce nu-i trebuiau în primire la companie, din lada mea înfundase în sacul lui şi încă într'unul, atâtea mărunţişuri de nu mai ştiam cum le poartă, şi nu se deslipea de lângă mine, cu nici un chip. Nu prindeam de veste că mi-e sete şi Moş Ion 'mi dădea un păhăruţ mic cu apă, ori cu cogneac, împotrivindu-se să beau mai mult, ori de socotea că mi-e foame, 'mi strecura din sacii lui fără fund, te miri ce.

După câte-va zile de marş, în care vreme Moş Ion, 'mi vorbea cu intenţiunea vădită să mă mângâie, să 'mi risipească gândurile negre, ştiind cu toţii unde ne ducem—am ajuns în câmpul de luptă. Porunca mai marilor noştri erea să rămână în urmă, între brancardieri—oamenii ce nu luptau, dar cine a putut isgoni pe Moş Ion, de lângă mine.

Cu mâinele goale, fără un băţ măcar, plecat sub povara sacilor cu merinde, uflate cu de toate, înainta voios în ploaia de gloanţe, mereu în preajma mea, nepăsător de cele ce se petrec în jurul lui, cu neclintită nădejde în ajutorul lui Dumneceu. că va putea să-şi implinească datoria.

Inaintarea noastră, era tot mai anevoioasă. Obuzele răbufneau nemilostive sfredelind pământul pe de-a rândul şi înălţând coloane de praf şi fum spre cer. Gloanţele infanteriei piuiau necontenit oprindu-şi flueratul în pieptul câte vre unui viteaz, ori înflorind vre-o frunte cu o floare nuanţă de rubin.

Cădeau ai noştri unii fără să mai spună o vorbă, alţi urlând de durere se svârcoleau în ţărână, ţipau, strigau, înjurau cumplit şi din toată linia se înălţa spre soarele ridicat sus, un vuet de durere, împletit cu şuere, cu pocnete, cu bufnete surde, cu zăngănit de fierărie, cu un blestem înfricoşat. Vuetul rămânea în urmă, ca o geană de întuneric depărtată, rândurile luptătorilor treceau inainte, să înfăptuiască un nou val al durerei, mereu înainte, mânaţi de un suflu nevăzut, de îndârjirea răzbunătoare, împinşi par'că de indemnul vaetelor celor căzuţi.

Şi Ion ţinea lanţul trăgătorilor, mormăind a supărare.

Se înoptase bine când valul luptătorilor noştri cuprinsese câteva rânduri de tranşee duşmane.

Mă ridicasem, minţit de linişte să iau măsurile de pază când un glonţ rătăcit poate, mă lovi în piept, sfredelindu-mă nesimţit, ca un fior de frig, lăsând parcă o dâră de aer rece.

Respirarea mi se înecă, un gâlgâit cald cu miros de pământ proaspăt îmi năvăli în gura arsă de sete, o sfârşeală dulce ca toropeala somnului mă cheamă spre pământ, mă impleticii şi căzui fără cunoştinţă.

Târziu în noapte, am simţit ca o ciătinare ce 'mi zguduia tot corpul, în care se înfigeau parcă ace înroşite, fără să mă deştept bine. Când mă trezii, erea lumină şi desluşii in jurul meu, priviri îngrijate, iar plecat spre mine, un tânăr necunoscut, îmbrăcat în alb ce 'mi surâdea prietenos. Am privit o clipă închizând iar ochii apoi când m'am trezit, nu ştiu cât timp trecuse mă aflam în spital.

Cu greu mi-am reamintit, gândurile mi-au revenit, simţind viaţa cum renaşte în pieptul în care simţeam tot mai vie durerea. Lângă mine veghea Ion.

Nu am să uit viaţa toată surâsul lui cald, privirea lui fericită şi vorba lui domoală.

— Să trăiţi domnule Locotenent, aţi scăpat acum, dar nu vă mişcaţi.

La vizită medicul, un prieten, coleg de şcoală, mi-a istorisit de votamentul ordonanţei mele, ce cu toată impotrivirea medicilor nu mă părăsise o clipă şi nu plecase de lângă patul meu, tot timpul cât m'am zbătut cu moartea. Am aflat povestea scăpărei mele, eroismul simplu, al soldatului meu brav, erou adevărat, conştient şi hotărât în fapta lui de credinţă. M'a luat la spinare târându-mă toată noaptea până la postul de prim ajutor. Inainte de a ajunge cu povara lui, se luminase bine de ziuă, şi două gloanţe din urmă i se înfipsese în pulpa piciorului stâng.

Când a ajuns sub coastă şi m'a încredinţat medicului, a căzut şi el mototol la pământ, ne-a trimis pe amândoi la acelaş spital şi cum s'a întremat el, nu s'a mai deslipit de patul meu.

Plângând ca un copil, l-am strâns în braţe pe fratele Ion, l-am sărutat şi mulţumindu-i din suflet, am fost sguduit de vorba lui simplă şi aşezată.

— Asta era datoria mea. Eu nu luptam, eram dat pe lângă d-vstră să vă îngrijesc.

In viaţa mea, nu am scris o pagină mai duloasă, decât raportul pentru decorarea bravului meu soldat şi nici o bucurire nu am avut mai mare, de când trăesc, de cât în clipa în care am văzut decoraţia atârnată de pieptul salvatorului meu.

Ce inimă de aur, ce suflete mari au avut în războiul acesta, cei mai buni tovarăşi ai noştri, sărmanele noastre ordonaţe. şi câţi nu au murit.

V. Chiru.

In faţa Adevărului

de **Mihai Codreanu.**

„Iar steagul roşu
să fâlfâie 'n vânt,
„Gum fâlfâie 'n ziua
de — Armindeni".

Adrian Vera.

Aruncă-ţi idolii în foc şi 'n vânt
Aruncă scrumul lor — ca 'n veci să piară
Şi urma vechilor păpuşi de ceară
De pe cuprinsul noului Pământ!

Apoi, pe drumuri noui şi 'n nou vestmânt,
Şi renegând părinţii tăi de fiară
Şi liberat din propria ta ghiară, —
De-asupra-ta te 'nalţă sus cu-avânt!

Iar când în faţa Lui, Acelui, Unul,
Vei învăţa cum fuge tot nebunul,
Zădarnic de fireştii lui strigoi, —

Îţi vei privi cu desnădejde lutul,
Şi 'nspăimântat uitându-te 'napoi,
Vei adora, îngenunchiat trecutul.

Mocanul la „popit".

Vedea mocanul că în lume e cam greu de trăit. Iar lui nu-i cam plăcea munca, mai ales că s'a întâmplat să fie baciul omul dracului, iar mocanul cam leneş. Se gândeşte el, să chiteşte, ce să se facă?

Bine ar fi să se facă el un slujbaş, un primar, ori un notar. Că ce-ţi pasă? Stai colo pe scaun scrii, iscăleşti şi bagi banii în pungă.

Dar parcă tot mai bine-i popă!

Colo Duminica, îmbrăcat frumos parcă eşti îngerul lui Hristos şi numai cânţi şi citeşti.

S'a hotărât: se duce să se facă popă.

Intreabă din oameni şi aude că în cutare loc este un Vlădică care „popeşte". Hai la el.

— Dăruеşte-mi dreapta.

— Ce-i cu tine om bun. I-ar fi întrebat blagin Vlădica, Cum-ţi jalba?

— Apoi cum să fie bună, că vreau să mă faci un popă.

— Nu se poate omule, nu ai pregătire...

— Fă-mă dascăl — atunci.

E cam greu şi dascăl, dar pot să te fac: Ştii să cânţi şi să citeşti ceva.

Fleacuri de acestea nuştiu, lasă-le la pustia — dar de tocat şi tras ciopotele nici dracu nu mă întrece! L-o fi făcut sau nu Vladica dascăl, n'am ştiinţă, dar de râs ştiu c'a răs! *Petru Gh. Saviu.*

FOIŢA GAZETEI „CULTURA POPORULUI"

Prin muncă

Mustaţa jumulită, galbenă de tutun, căzută pe oală, şi plină de stropi îngheţaţi. umbreau buzele subţiri şi bătute de vânt, lăsând să se vadă nasul subţire, fin, ce pornea din dreptul frunţei şănţuite. Doi ochi mici, încărcaţi de durere, formau sprâncenele ce păstrau încă o formă corectă. Purta pălărie tare, îndoită puţin la colţuri, şi trasă pe frunte. Intră sfios şi luă loc lângă sobă, mai spre fundul cârciumei. Bătu în masă, cerând o litră de ţuică.

— Avem şi fiartă, dete cu gura co'ana Safta, — cu doi bani mai mult, dar face, foarte bună, încălzeşte... aduc?

— Adă co'ană, că tot am eu drum de bătut, zise el. apoi rezemându-şi capul în palme, privi în zare, dus pe gânduri. Sorbi apoi din ţuică, o mirosi ducând'o din nou la gură ca şi cum pentru primaoară încerca o astfel de băutură, lipindu-şi palmele noduroase de pereţii vasului.

Cârciuma începuse să se golească. Stan îşi atârnă dibla în cui, uşurat că scăpase de-o povară. Doi trei meseni pălăvreau şi râdeau în neştire, sorbind în prostie alcoolul pe care cocoana Safta, veselă de câştig, nu 'nceta să le aducă. Sticlele se goleau repede şi cădeau rotogolindu-se pe podea.

— Stane = şopti nea Florea, întreabă pe nepieptănatul ăla de colo, de mai vrea băutură. Că pare-ai fi greu să ceară. Băiatul se 'ntoarse ca un titirez pe vârful călcâielor, apropiindu-se de masa drumeţului.

— Mai doriţi ceva?

Drumeţul tresări ca deşteptat din somn. Holbă ochii la el, privindu-l ţintă. Faţa i-se lumină.

— Stane — bâlbăi el.

Copilul îl privi nedumerit, neştiind ce să-i răpunză.

— Văd că m'ai uitat.

— De... ce să zic... dar...

— Nu eşti tu din Brădiş?

— De-acolo, păi. Dar sânt trei ani de zile, încheiate, de când am plecat dela boerul, unde-am fost... Veneai poate pe la curte Dta?

— Din când în când.

— D'aia.

— Şi de ce-ai plecat de-acolo?

— Ii poveste lungă.., dar Dta eşti din Brădiş?

— Da.

— Cunoşti dară de boerul Vlădescu, d'ăl mic spun?

Drumeţul dete din cap „da"... Maica mă dăduse lui Stanciu lăutaru, să mă crească, d'aia ştiu lăuta... Boerule, răspunse lui Nea Florea, care'l chemase, îmi daţi o lecuţă răgaz... 'mnealui e dela noi... Şi, Dzeu să-l ierte, — urmă el povestirea — taman se 'mbolnăvi; când nu aveam 4 ani în capăt, că mă dădu de suflet lu boeru Vlădescu, ăl mic. Murind maica, nu mai aveam pe lume de cât pe boeru şi pe Stanciu ce din când în când venea pe la curte, de mai mă 'nvăţa vr'un cântec. Dzeu îmi luă pe Stanciu, şi de-a tunci întră ura între boerul ăl mare şi cu cel mic, şi ăl mare, când e să vină piaza rea pe capul omului, a făcut ce-a dres, mai cu vorbă mai cu mărturii mincinoase, că făcu „procest" şi băgă la puşcărie, nene, pe boerul ăl mic, aşa bun, nevinovat cum era dânsul. Se vedea cât colo că era strâmbătate dar boerul Dumitru, putea să se pună cu judecata?, le ticluise frăţâni-su, în aşa chip, că bietul om nu fu crezut. Ba nu zău, îţi vine Dtale să crezi, că om cu bani, cu teama lui Dzeu, aşa tam nesam, din senin. să se facă hoţ, şi să pândească pe frateso la drumul mare, să-l omoare? Ii de crezut? Nu-i, dar l'au închis, ci că arătase la *judecată* nişte *poliţe* de-ale ălui mic, de-l scosese dator şi i-a pus *sicfestru* pe avuţ, de lăsară pe boeru Dumitru în sapă de lemn. A ţipat dânsul că i-le plătise odată, dar de giaba, avea hârtie la mână şi-a eşit tot el cu faţa curată...

Cârciuma se golise de tot. Coana Safta se urcă p'un scaun de lemn fără spate şi-aprinse lampa. O lumină galbuie, bolnăvicioasă îl învălui.

— Da, nene, l'au închis pe nedrept. Iată sânt 3 ani de când nu l-am mai văzut.

Drumeţul îşi şterse cu podul palmei, lacrima ce i-se furişase din ochi.

— Şi?

— Şi, dacă plecase „tăticul", cum îi spuneam, ce era să mai rămân? Frate-său era rău, mă bătea din nimic, Tot satul se plângea de, e ca fiara, nene, şi ai-a cuma. Mă minun cum de-a legat casă cu nepoata primarului, învăţătoarea, zău, mă minun, mai ales, nu ştiu de ştii, că fusese 'n vorbă cu boerul Dumitru, tăticul meu.

(Urmare). *Angelo Stătescu.*

Istoria — Ţara — Legendele noastre

DIN ISTORIA NEAMULUI ROMANESC

Aşezarea altor neamuri printre Români

După Săcui şi Unguri, cel mai numeros popor de alt neam, care locueşte pe pământul României, sunt *Germanii*. Ei sunt veniţi, în diferite timpuri, din Germania, şi anume o parte din nord vestul acelei ţări, o altă parte din sudul ei. Cei dintâi sunt cunoscuţi sub numele de *Saşi* şi vorbesc în familie şi între ei, un dialect german (şi acesta de mai multe feluri), care se asemănă mult cu cel vorbit de Germanii din Luxenburg în apropierea acestei ţări. Dialectul săsesc se deosebeşte binişor de limba literară (din cărţi) germană, aşa că un Român, şi dacă ştie bine nemţeşte, nu-i înţelege aproape de loc. In documentele vechi au, pe lângă numele de *Saxones* (Saşi) şi alte nume: *Hospites* (oaspeţi, fiind *veniţi* aici ca străini), *Flandrenses* (după numele unei provincii, Flandra, care e în apropiere de Luxenburg), din care Românii au făcut numele *fleandră* şi *fleoandră*, care însemnează acum zdreanţă, cârpă. Intr'un document din archivele Bistriţei, ei sunt numiţi *Teutones advenae*, adecă Germani venetici. Numele de *Sas* nu li s'a dat, pentru că ar fi venit din *Saxonia*, o ţară în Germania, la nordul Bohemiei, ci pentru că de acolo, înainte de-a veni Saşii noştri, au fost chemaţi Germani lucrători de mine (băişaguri) în nordul fostei Ungarii, în Slovacia de azi. După numele acestora s'au numit şi Germanii veniţi în Transilvania tot Saşi.

In număr mai mic s'au contopit între Saşi şi *Landler*-ii, Germani siliţi pe timpul împărătesei catolice Maria Terezia (în secolul al XVIII-lea) să părăsească Austria, fiindcă erau de religia protestantă sau luterană, de care se ţin toţi Saşii din Ardeal.

Saşii locuesc astăzi, pretutindeni amestecaţi cu Români, afară de comuna Cisnădioara lângă Sibii în judeţele Sibiiu, Târnava-mare, Târnava-mică, Braşov, Bistriţa-Năsăud. In număr mic se găsesc în judeţele Alba, Cojocna, Solnoc-Dobâca, Mureş-Turda, Odorhei, Făgăraş şi Hunedoara. Numărul lor e de ceva peste două sute de mii.

In timpul mai vechiu, ei pătrunseseră şi în Moldova în Ţara-Românească. In Moldova, *Baia* era oraş săsesc, unde îşi avea reşedinţa voevodul Bogdan, întemeietorul principatului Moldova. Oraşului acesta, întemeiat în secolul al XIII-lea de Saşi veniţi dela Bistriţa şi Rodna, îi zicea în documentele latinate *Civitas moldaviensis*, iar nemţeşte *Stadt* (oraşul) *Mulda*. La 1570 era primar în Baia Sasul Georg Kirschner. Baia e acum un sat românesc. Mai erau negustori saşi, formând o reuniune, şi în *Suceava*, capitala de mai târziu a Moldovei. Intr'un zapis (obligaţiune) dela 1673 din oraşul moldovenesc *Cotnar* sunt iscăliţi ca martori numai trei Români, celalalţi cinci sunt Saşi. In zapis se spune lămurit, că la primirea banilor au fost de faţă Români şi Saşi. Tot în Moldova se mai află şi satul *Sasca* (Săsoaica), unde au fost pe vremuri tot Saşi.

In Muntenia, Saşii au întemeiat oraşul *Câmpulung* înainte de întemeierea principatului Ţării-Româneşti. Pe la anul 1690 mai trăiau încă urmaşi de-ai Saşilor. Astăzi Câmpulungul e curat românesc. In judeţul Buzăului este un ţinut mai mic numit *Săseni*, unde o parte din locuitorii români au faţă săsească şi sunt de o fire foarte domoală. Şi aici trebue că fi fost pe vremuri coloniţi săseşti.

Dar şi în Transilvania au fost în timpurile trecute mai multe comune săseşti. Se ştie, că oraşele mai mult ungureşti de azi *Clujul*, *Dejul*, *Sătmarul*, *Vinţul-de-jos*, *Trăscăul*, apoi mai multe sate, azi mai ales româneşti, au fost întemeiate tot de Saşi, cari s'au perdut.

Şi despre aşezarea Saşilor la noi lipsesc cele dintâi documente. Cel mai vechiu document al lor e din anul 1224, dela regele ungar Andrei II, dar şi documentul acesta e numai în copie. In document se arată drepturile, pe cari le-au căpătat dela alt rege ungar, Geza II, care a trăit cu vre-o 80 de ani înainte de Andreiu şi sub care au venit în Transilvia. Cum au venit, nu se ştie. Se dă însă cu socoteală, că mai ales în timpul Cruciatelor, mulţi din cruciaţii germani au aflat despre populaţia cea rară dela noi, despre pământul cel roditor şi cunoscând greutăţile vieţii din Germania de vest din timpul acela, s'au hotărât să emigreze la noi, unde pământ era destul. Regii Ungariei priveau cu ochi buni înmulţirea populaţiunii, mai ales fiind vorba de oameni mai pricepuţi în agricultură, meserii şi comerţ decât cei de aici, cari erau mereu în luptă cu popoare barbare năvălitoare dinspre răsărit. In felul acesta, li s'a dat pământ numit *Fundus regius*, adecă *pământ regesc* şi punându-li-se condiţia, ca munţii, pădurile, păşunile şi apele să le folosească în tovărăşie cu Românii.

Aşezându-se pe acest pământ regesc, care de fapt era românesc, Saşii au introdus, ca şi Săcuii, împărţirea administrativă după *scaune*, împrumutată dela Români. In fruntea lor aveau la început cneji, la cari le ziceau *gref*, pentru toţi era *comitele* (voevodul) numit de rege. Pe toţi slujbaşii îi alegea poporul, tot el pe preoţi. La alegerea slujbaşilor luau parte, se 'nţelege, şi Românii, ba avem dovadă, că ei votau şi la alegerea preotului săsesc, cu toate că Saşii erau la început romano-catolici, apoi luterani, iar Românii ortodocşi (greco-orientali). Iobăgia era oprită în *Fundus regius*, cu toate acestea nobilii unguri, ajutaţi şi de câţiva Saşi nobilitaţi, au isbutit să iobăgească o parte din comunele româneşti-săseşti din vecinătatea Ardealului iobăgit. Locuitorilor de pe pământul regesc li s'a mai dat dreptul să plătească dijma preoţilor lor, nu episcopului catolic dela Alba-Iulia.

La început nu au fost toate comunele săseşti unite sub comitele din Sibiiu, oraş, care era socotit drept capitală a Pământului regesc, cum e socotit azi drept capitală a Saşilor. Ţinutul Bistriţei a fost alăturat la Fundus regius numai în anul 1366, iar ţinutul Braşovului la 1422.

In schimbul acestor drepturi, locuitorii din Fundus regius, Saşi şi Români, au primit şi unele sarcini. Toţi la un loc trebuiau să plătească o sumă anumită de bani de argint, care cu timpul a crescut tot mai mult. Din cauza aceasta, Saşii primiau mai târziu bucuros, pe lângă Românii băştinaşi, şi iobagi români fugiţi de sub jugul nobililor. Aceşti foşti iobagi contribuiau şi ei la plata birului.

O altă sarcină a fost serviciul militar. Saşii era obligaţi să dea 500 de soldaţi, când era război înlăuntrul ţării, şi o sută în afară de ţară. De îndatorirea aceasta militară au ştiut însă să se scape aproape totdeauna răscumpărându-se cu bani. Tot aşa s'au scăpat şi de îndatorirea de-a lucra pentru ţinerea în bună stare a *Celăţii Tălmaciului*, care a rămas iară în sarcina Românilor, cum a fost şi înainte de venirea Saşilor pe pământul românesc.

Comunele întemeiate de Saşi la început erau toate sate, în care ocupaţiunea principală era agricultura, mai puţin meseriile. Incepând din veacul al cincisprezecelea comunele fruntaşe Sibiiul, Braşovul, Sighişoara, Mediaşul, Bistriţa, Oraştia, Sebeşul-săsesc şi Reghinul-săsesc au primit dreptul de oraş. La 1387, Sebeşul-săsesc capătă dreptul de-a se încunjura cu zid, la 1405 Clujul — pe atunci săsesc — la 1474 Bistriţa şi în felul acesta celelalte oraşe săseşti. Incepuseră adecă năvălirile turceşti şi tătăreşti. Satele săseşti le apărau astfel, că bisericile săteşti le-au prefăcut în cetăţi încunjurate cu ziduri groase şi aşezate, unde se putea, pe un deal.

Se 'nţelege, că mai demult nici oraşele săseşti nu aveau case de peatră şi viaţa orăşenilor era simplă. Până în secolul al XVI-lea, Sibiiul era nu oraş cu case de lemn, tot aşa avea, la 1782, Cohalmul mai toate caseie de lemn. La 1780, liceul săsesc din Sibiiu nu avea la ferestre geamuri (ochiuri) de sticlă, ci de burduf de oaie. Dacă în Sibiiu era astfel, ne putem închipui cum era în celelalte oraşe săseşti. In oraşe era mare necurăţenia, mai ales că cei mai mulţi orăşeni ţineau porci şi vaci. Hrana orăşenilor era simplă, căci ştim, că până pela începutul veacului al nouăsprezecelea Saşii din Reghinul-săsesc ferbeau odată, mult de două ori pe săptămână câte o oală mare cu varză, din care mâncau toată săptămâna. Carne friptă era numai la sărbători.

Saşii sunt cei mai buni agricultori din România întreagă. Ţăranul lor ascultă totdeauna de sfaturile, pe cari i-le dau cei mai pricepuţi ai lor şi încearcă toate lucrurile nouă iscodite să îmbunătăţească agricultura, creşterea vitelor, legumăritul, pomăritul, vieritul (viticultura) şi stupăritul, *Aceasta* e cauza principală, de sunt mai bogaţi decât Românii şi Ungurii, nu numai pentru că au pământ mai mult şi mai bun. Ei au şi o reuniune de agricultură întemeiată încă din 1845, cu peste zece mii de membrii, ceeace e foarte mult la un popor cu abia peste două mii de suflete. Afară de aceea au *bănci populare* (sistem Reiffeisen, întemeiate în toate satele săseşti începând dela 1886 încoace. Tot acest popor mic are peste cincizeci *reuniuni de consum*, cari procură mărfuri trebuincioase ţăranilor ferindu-i de uzura (cămătăria) unor negustori.

In oraşele întemeiate de Saşi, industriile şi comerciul s'au desvoltat de timpuriu în mod înfloritor. Aceasta e a se atribui atât hărniciei săseşti, cât şi faptului, că prin abuz, pe Pământul regesc numai Saşii aveau dreptul să se ocupe de meserii. Mărfurile produse le vindeau parte în Transilvania şi Ungaria, parte în Moldova şi Muntenia. Aceste două ţări îşi împăcau într'o vreme aproape toate trebuinţele lor de mărfuri industriale cumpărându-le dela Saşi. Din ţările române aduceau negustorii saşi mărfuri brute (materii prime), pe cari le prelucrau, precum şi mărfuri orientale. Pentru înlesnirea comerciului oriental, Saşii s'au învoit, ca în unele oraşe de ale lor, ca în Sibiiu şi Braşov, să se aşeze *companii de negustori greci*, cei mai mulţi de fapt tot Români, dar de origine din Macedonia. De altminteri şi comerţul săsesc se întemeia încă dela început pe privilegii, căci la anul 1382, regele ungar Ludovic I opreşte pe orice comerciant străin, care va ajunge până la Sibiiu, să treacă mai departe cu marfa lui în Ţara-Românească.

Războiul vamal început pe la 1885 între Ungaria şi România veche a strâmtorat rău meseriile şi comerciul săsesc. In timpul din urmă s'au recules, producând postavuri, maşini agricole şi piei. Mulţi industriaşi saşi au trecut, decând cu războiul vamal, în România veche, la Bucureşti, Craiova, apoi pe valea Prahovei şi a Oltului.

Victor Lazăr.

Pe plaiurile Ardealului

II

Trecem prin sate de secui. Rămâne în urma Berenii şi urcând o pantă dulce intrăm în Măgheruş, un sat lung, înşirat pe o vale îngustă. Case îngrijite, balcoane cu flori, f reşti cu obloane verzi, acoperişuri de olane, porţi monumentale sculptate, scrise, împodobite; având lângă ele bănci cu o improvizaţie de acoperiş deasupra.

Vizitiul opreşte să adape caii. Deabia acum îi văd bine faţa. E smolit rău, cu mustaţa ca abanosul, uscat ca un ţâr, are năşcări repezite. Aprind o ţigară, şi ca să-l încerc dacă vorbeşte româneşte îl întreb:

— Dumneta fumezi?

— Fumez, sărut mâna, răspunde el.

Il servesc, fiind complect lămurit asupra originei sale de ţigan neaoş. El îmi spune că aici avem jumătatea drumului. Mai la deal o peatră de kilometru poartă numărul 26. M'am lămurit: până la Sovata sunt, prin urmare 52 kilometri dela Târgul-Mureş. Pornim. In marginea dinspre răsărit a Măgheruşului câteva rudimentare fabrici de ţigle, sub lungi şoproane, fabricaţia clădită în bătaia vântului. Şi în jurul acestor fabrici ţărăneşti, câteva case sărăcăcioase, cu acoperişul de pae putrede, găurit de cuiburile vrăbiilor, stau posomorâte şi umilite, ca o negare şi o contradicţie a întrebuinţărei materialului fabricat alături.

Caii aleargă acum, în acelaşi trap măsurat şi uniform, pe o vale întinsă. Clăi de grâu înalte şi dese se aliniază pe marginea şoselei. Mai departe porumbul înspicat se clatină în bătaia vântului. Deodată cotind spre dreapta, ni se ridică în faţă, ca o ameninţare, uriaşul deal Alunişul, pe care şoseaua îl fură cu încovoeri măestrite, ocolind în loc pantele ameţitor de repezi şi fugând mereu în sus, pe o distanţă de mai mulţi kilometri. Când priveşti îndărăt, în valea adâncă ce-ţi rămâne în urmă, te înfiori fără voe la gândul că un pas făcut în lături de un cal sperios, te-ar trimite să te odihneşti în fundul prăpastiei.

Lăsăm în urmă o trăsură care urcă greu la deal; în ea două doamne cu voalurile ridicate, privesc cu jind, cum caii noştri merg în trap larg, ca pe loc drept, la dealul ce pare că nu mai are sfârşit. Ajuns în vârful dealului ţi se deschide în faţă o largă perspectivă cu sate multe în depărtare şi cu dealuri mari şi împădurite în spre stânga. Dar n'ai timp să priveşti mult că şoseaua fuge din nou la vale, o vale enorm de lungă, însă cu panta mai puţin repede. Valea nu s'a isprăvit bine când intrăm în comuna Sărata. Când intri în acest sat cunoşti că nu-i românesc. Case mari foarte îngrijite, biserica frumoasă ne arată din turnul înalt ora 8 şi 20; mai departe două case cu etaj, cu ferestrile deschise, flutură pe deasupra glastrelor cu flori, perdelile de dantelă albă. Şoseaua curată, cu şanţurile măturate trece acum paralel cu un pârâu ce curge dealungul satului.

Eşind din sat, şoseaua aleargă pe o vale cu vegetaţie bogată. In fund spre răsărit sub un voal de ceaţă se înalţă albastrul munţilor depărtaţi. De la un timp se alătură lângă şosea, şi merge paralel cu ea, calea ferată de la Arad spre Paraid. Dintr'o vălcea se ridică frumosul turn al unei mici vile. Cu cât ne apropiem vila răsare mai înaltă, dar ceva mai jos de şoseaua care trece mai sus de ea. Când mă uit bine văd că vila poartă o firmă mare: „Sovata". E gara mare din Sovata. Vasăzică am ajuns.

Intrăm în sat, care deşi mare, cu unele case destul de frumoase nu-i tocmai atractiv. Casele nu tocmai curate, şoseaua plină de bolovani, care pe marginea şanţului iau proporţii uriaşe, gospodării nu tocmai îngrijite. Şi doar e satul din preajma băilor. Mi s'a spus că locuitorii sunt români dar şi au uitat complect limba. Numai unii bătrâni mai ştiu puţin româneşte. Că sunt români de origină ne spune religia lor: sunt greco-catolici, şi în Ardeal numai românii aparţin acestui rit.

Trecem înainte. Ici, o fereastră deschisă prin care se vede o rochie orăşenească ce fuge grăbită de la geam, colo o umbrelă, de sub care se iveşte o privire curioasă, dincolo un ciorap transparent terminat cu 'n toc Ludovic XV, îţi vorbesc lămurit de apropierea băilor Sorata.

— Unde oprim? întreb eu.

— Uite ici, la „Vendeglen".

Mă dau jos şi abia acum simt protestarea tăcută, dar energică, a oaselor cu închieturile anchilozate după patru ore de drum.

— La patru plecăm înapoi, spun vizitiului.

— Bine, sărut mâna. Se vede că aşa vrea stăpânul său, să-i sărute mâna necontenit. Intru la hotelul din faţă, o vilă cu etaj, cu balcoane pline de flori, cu scări frumoase şi îngrijite. După ce cu greu am găsit pe un bătrân care rupea puţin româneşte, aflu că băile sunt mai departe, sus, pe dealul împădurit. Cu atât mai bine, că pe aici nu-i tocmai aşa de frumos cum se spunea.

Vladimir Nicoară.

Cluj County Council Library Cluj

Ştiinţa pentru popor

IGIENA ŞI MEDICINA POPULARA

Porumbul şi mămăliga

Porumbul, numit în Ardeal *cucuruz*, iar în Moldova *păpuşoiu* să cultivă foarte mult ca plantă alimentară, furageră şi industrială. Sunt mai multe varietăţi de porumb, cunoscute sub numele de: *cincantin, dintele calului, haugan* şi *scorumnic*. In tot cuprinsul României Mari, să cultivă foarte mult din pricină că poporul nostru să hrăneşte pretutindenea cu porumb, din care face *mămăligă* sau *mălaiu*, pe câtă vreme grâul să cultivă mai mult pentru hrana locuitorilor dela oraşe şi pentru export.

Porumbul este originar din America şi în Mexico creşte sălbatic. El a fost introdus în Europa prin veacul al 16-lea; în Ţara rumânească pe la sfârşitul veacului al 17-lea sub domnia lui Şerban Cantacuzino (1678—88); în Moldova la începutul veacului al 18-lea de prinţul Constantin Mavrocordat, iar în Ardeal sub domnia lui Gheorghe Racoţi I. (1631—48).

Purumbul dă o *făină*, compusă din: 12.80 la sută de principii *azotate;* 58.40 la sută *amidon;* 1.50 *dextrină, glicoză;* 7 *substanţe grase;* 1.50 *celulază;* 1.10 *sărui* şi 17.70 la sută *apă*. Porumbul este mai sărac decât grâul în substanţe azotate şi neazotate (amidon, dextrină şi glicoză) dar este *cu mult mai bogat* în substanţe grase, cari sunt aşa de trebuincioase pentru omul muncitor şi din care pricină să intrebuinţează porumbul în măsură foarte mare la îngrăşarea animalelor.

Valoarea nutritivă a porumbului este recunoscută de cei mai mulţi învăţaţi, deşi unii îi atribue însuşirea de a fi greu la mistuit. Condiţia de căpetenie pentru ca porumbul să fie un nutriment bun este ca el să fie de calitate bună şi bine copt, *să nu fie strical*, mucigăit, căci atunci el otrăveşte omul şi poate da naştere la o boală cumplită, care bântuie populaţiunea românească a ţării noastre în mod aşa de grozav, cuoscută sub numele de *pelagră*, despre care voiu vorbi pe larg atunci când voi începe cu descrierea boalelor.

Din făina de porumb să face: *mămăligă, turtă în spuză, mălaiu în ţest, jumări cu lapte acru, terci* şi *păsat*. Afară de aceste forme porumbul să mai mănâncă fiert, fie copt, fie necopt (în lapte), în acest caz să mai mănâncă şi fript.

Mămăliga este de două feluri: *pripită* sau *fiartă mult*. Cea *pripită* să mănâncă mai mult pe la oraşe şi ea să prepară punând făina în apă sărată când fierbe, puţin câte puţin şi amestecând'o aşa că ea să fierbă toată deopotrivă, deşi să fierbe mai puţin decât in mămăliga *vârtoasă*, care să face la sate şi care se prepară astfel: făina să pune toată de odată în apă puţin cam sărată, care fierbe şi să lasă să fiarbă până ce să incearcă mai de multe ori ca să dea în foc ca laptele când fierbe, cu care prilej să sparge grămada de făină cu făcăleţul prin mijlocul ei, pentru ca apa s'o pătrundă bine. După ce s'a fiert bine, făina să amestecă cu făcăleţul bine şi mult pentru ca să nu să facă cocoloaşe. Ţăranul imparte mămăliga pusă pe masă tăind'o cu o aţă sau rupând'o în codri; el o mănâncă caldă şi rece, şi intotdeauna pune mai întâiu mămăliga în gură apoi fiertura sau ceea ce are pe masă; lucru bun, practic. căci mămăliga are trebuinţă de sucurile gurii (salivă, bale), de care să imbită mai bine dacă ca este întrodusă mai întâia. Ca mâncare de lux să consideră mămăliga fiartă în *lapte dulce*, în loc de apă, şi care pe lângă că este mai gustoasă este şi mai hrănitoare.

Mălaiul, care să întrebuinţează mai cu seamă în Oltenia (judeţul Gorjiu) este cu mult mai copt; ei să prepară şi să coace aproape ca pânea. Mălaiul este mai asimilabil; coaja lui este mai dalce decât miezul şi peste tot este mai dulce ca mămăliga.

Terciul nu este altceva decât mămăligă pe jumătate lichidă pe care o mănâncă copiii mai cu plăcere decât mămăliga vârtoasă. In unele părţi să mănâncă terciul cu felii de brânză dunicate în ele; în alte părţi să amestecă cu zamă de prune, care-i dă un gust plăcut.

Păsatul este tot un fel de terci însă făina din care e făcut este măcinată mai mare. Uneori făina de porumb este fiartă în lapte dulce, la care să mai pune şi puţin unt sau untură de porc şi atunci constitue o mâncare foarte gustoasă.

Porumbul până ce este încă în lapte (necopt) să mănâncă *fiert* sau *fript*, fiind foarte plăcut la gust. Din porumbul copt să mai fac *floricele*, (cocoşi, cocoşei) pe cari copiii le mănâncă cu mare plăcere.

Mai este aşa zisul *cocoloş*, care să compune din brânză invelită în mămăligă şi coaptă pe cărbuni, având un gust plăcut. In unele părţi ale Moldovei să prepară *chitacul* din făină de porumb amestecată cu tărâţe de grâu, care apoi să coace ca şi mălaiul. In alte locuri mălaiul să amestecă cu *dovleac* (bostan) fiert formând o hrană gustoasă. Unii ţărani bogaţi şi chiar orăşeni mănâncă un fel de *plăcintă* preparată într'o tingire sau tigaie astfel: să taie mămăliga în felii şi se aşează mai multe rânduri de mămăligă şi de brânză, apoi pe deasupra să toarnă unt şi aşa să pune în cuptor (topşă); ea este o mâncare foarte bună şi hrănitoare.

In **medicină** ceaiul de mătasă de porumb să dă ca *diuretic*, (care inlesneşte udul) şi ca recoritor (10 grame de mătasă la 1000 grame de apă) sau sub formă de *sirop*, 20—60 grame.

La *sate*, babele întrebuinţează porumbul în multe boale. Astfel: când să opreşte udul să ia 2 până la 3 strugeri, vârfurile dela o mătură de grădină, 10 pătrinjei, să toacă la un loc măruuţel, să fierb în apă, să strecoară şi apa să bea în mai multe rânduri, amestecată cu seminţe de in pisate mărunt. Ceaiul de mătasă de porumb să bea pentru piatra din beşica udului. Cine vede pentru întâia oară în an un porumb infiorit îi ia mătasa, o sucă, o pune în rachiu şi o bua pentru friguri. Pentru curgere de sânge (emoragie) să bea ceaiu de ciocane de porumb amestecate cu coaje de stejar. Pentru bubele din cap şi chelie să spală cu leşie de ciucălăi. Când cineva are durere de pântece să infăşoară cu mămăligă caldă pusă în cârpe. Mămăliga caldă să mai pune amestecată cu măduvă de porc şi cu fiere de porc, peste care să toarnă unt de neft, la *bolfele* (umflăturile) dela gât. Gutuiarul să vindecă trăgând pe nas fum de faină de porumb arsă, iar pentru tusă să afumă tot aşa. Opăreala copiilor mici (sugători) din cauza udului să vindecă presărând făină de porumb în chişleag (lapte închegat) şi să pune între petice, cari să aplică pe partea bolnavă; tot pentru obrinteală să mai pune făină amestecată cu rachiu.

Dr. Vasile Bianu,
Autorul Dicţionarului Sănătăţii.

Inteligenţa animalelor

— Da copile, şi animalelor le plac glumele, dovadă, istoria elefantului.

— Care elefant?

— Burrah-sahib, ale cărui fapte le-a povestit Lady[1]) Barkens.

— După furtună — povesteşte ea, — merserăm să vizităm elefanţii cari luau o baie sau mai drept vorbind îşi făceau un duşi, căci îşi umpleau trompele cu apă, apoi să stropeau pe corp, scoţind strigăte de bucurie şi plăcere. La câtă-va depărtare, bucătarul stând înaintea unui cuptor de pământ pregătia şupaţiile, — un fel de plăcinţi cu cari să nutresc aceste animale. Noi stăturăm câte-va momente de vorbă cu cornacii[2]). Unul dintre ei, Mehmet un bătrân neaoş african ne lăudă inteligenţă fără pereche a elefantului său şi ne propusă să ne dea o probă despre aceasta. Burrah-sahib, care tocmai eşia din apă, veni să-şi ceară prânzul. Cornacul punându-ne în dosul unui arbor, ca să nu fim văzuţi de elefant, zise băcătarului să aducă şupaţiile, apoi să depărtă. La început elefantul rupse o cracă de copac, lucru de altmintrelea obicinuit şi fără importanţă; de bună seamă el voia să se servească de ea ca de un evantaliu, spre a se apăra de muşte ca şi ceilalţi elefanţi; cel puţin aşa credeam noi. Insă nu, Burrah-sahib avea alt gând, căci el privi în toate părţile cercetând cu atenţiune imprejurimile. Apoi crezând du se singur, luă repede o plăcintă, o pusă pe capu-şi o acoperi cu craca ruptă din copac având grijă ca să aşeze bine frunzele cu trompa, încât să nu să mai poate vedea lucrul furat.

După ce sfârşi această operaţie, elefantul începu să-şi ceară mâncerea cu mult sgomot. Cornacul începu să vină alergând, ca şi cum ar fi venit de departe si începu să întindă elefantului plăcintele, cari dispăreau una după alta în gâtlejul lui cel uriaş. Porţia săracăcioasă a unui elefant să compunea din doauăsprezece plăcinte; acest număr este abia îndestulător, spre a-l ţine în bună stare.

După ce elefantul înghiţi pe cea de e unsprezecea plăcintă, Mehmet să gătea să-i dea şi pe cea de a doauăsprezecea, însă negăsind-o o ceru bucătarului, care spuse că le-a adus pe toate. Elefantul însuşi să îngrijeşte, strigă cu un ton ascuţit, răstoarnă cu trompa o cutie goală ce era alături, caută în dreaptă şi în stânga, scormonind pretutindeni. De odată cornacul să întoarce spre şiretul elefant şi-i porunceşte să îngenunche. Burrah-sahib să supuse, nu fără oarecare impotrivire. Mehmet să urcă pe spatele elefantului, dă la o parte craca ia plăcinte pe care ea o acoperea, să preface supărat, numeşte pe animal un pungaş, hoţ şi-l pedepseşte mai mult de formă, prefăcându-se că-l bate cu acea cracă, care acoperise lucrul ascuns.

Burrah-sahib, ne spuse Mehmet, reuşise de mai multe ori, mai înainte de a-i descoperi acest şiretilic, a ne face să credem pe bucătar un om şiret, care voia să ne păcălească.

— O! ce întâmplare glumeaţă! Un elefant, care păcăleşte pe om şi râde de el!

— Asta o făcea poate, ca să capete mai mult zise Lenuţa:

— Se poate copila mea, zise tatăl, căci animalele sunt foarte pricepute în a-şi căpăta ceace le trebue sau doresc şi pentru aceasta aleargă la tot felul de viclenii!...

P. Pănoiu.

[1]) Lady va să zică doamnă sau cocoană în engleşeşte.

[2]) Cornaci, adecă conducători de elefanţi.

Oftica sau Tuberculoza

I.

Este cunoscut de toată lumea că cele mai grave şi mai răspândite boli (morburi) din omenire precum şi acelea care au făcut cele mai mari ravagii este sifilisul şi tuberculoza. Pericolul şi gravitatea acestor două boli constă în primul loc în extraordinara putere de rezistenţă şi de înmulţire a microbilor care le produc Spirochetul sifilisului şi bacilul tuberculozei sunt cei mai inexpugnabili inamici ai omenirei în contra cărora au luptat şi s'au sacrificat pentru amenire sute de generaţii de medici, fără ca până astăzi să se poată descoperi o armă sigură contra bacilului şi spirochetului. Cu toate astea, dacă în direcţia tratamentului medical nu s'a ajuns, până astăzi la mijloace sigure de vindecare a tuberculozei, apoi în ceea ce priveşte mijloacele de apărare contra acestui boli, ştiinţă a ajuns foarte departe şi a descoperit mijloace sigure şi indiscutabile.

Tuberculoza este dezordinea generală a organismului produsă de activitatea unui microb care se numeşte bacilul lui Koch. Această desordine organica (boală) îşi poate avea focarul (centrul) în orişicare din organele interne şi externe ale corpului omenesc, producând încetul cu încetul distrugerea tuturor funcţiunilor fiziologice a acelui organ şi în majoritateă cazurilor producând chiar distrugerea organului. Cu toate că în majoritatea cazurilor tuberculoza este localizată într'un anumit organ, efectele activităţei microbiene se generalisează şi astfel întreg organismul este alterat şi dacă tratamentul fie medical, fie higienic nu e serios, în cele mai multe cazuri organismul este distrus.

Dacă fiecare dintre noi şi-ar da câtuşi de puţin seama de pericolul mare ce-l prezintă tuberculoza pentru sănătăte şi mai ales de capitala importanţă a celui mai riguroase higiene în profilaxia şi vindecarea acestui flagel, cu siguranţă frequenta mortalitate a omenirei s'ar diminua considerabil.

Dar pentru a te putea apăra contră unui inamic, trebuie mai înainte de toate să cunoşti pe acel inamic şi mai ales să cunoşti armele care să fie eficace în luptă pe care o duci contră lui.

De aceia vom face o scurtă expunere a semnelor după care poţi cunoaşte (simptomelor) tuberculoza, adecă a manifestărilor externe susceptibile de intuiţie ca atare vizibile şi apoi vom arătă armele pe care le posedă omenirea pentru extirparea acestei boli.

Aceste rânduri sunt scrise pentru acei care n'au avut posibilitatea să-şi câştiga o cultură generală în direcţia medicinei, prin şcoli sau prin lecturi particulare prin urmare, pentru marea majoritate a populatiei: *ţăranii şi muncitorii.*

Dar să revenim la subiect. Este în deobşte cunoscut în cercurile medicale că găcirea boli (diagnosticul în tuberculoză este unul dintre cele mai dificile. Această se datoreşte în primul loc faptului că primele simptome ale tuberculozei se aseamănă, sau sunt aproape identice cu simptomele altor numeroase boli (mai ales când tuberculoza e localizată la plămân) ceia ce necesită o vastă cultură medicală şi o îndelungată esperienţă diagnosticală şi clinica pentru ca medicul în diagnosticul pe care îl pune să evite confuzia.

In al doilea rînd greutatea in diagnozticul tuberculozei se datoreşte faptului că manifestările externe ale boalei nu coincid cu momentul contaminărei. Aşa că un individ poate obţine dela medic ca diagnoztic: o bronşită, a pneomonie etc., iar de fapt el să aibă tuberculoză, dar care nu s'a manifestat prin simptomele caracteristice şi prin urmare neîndoioasă. Iată o confuzie în punerea diagnosticului, confuzie care aduce după sine agravarea boalei tocmai dătorită faptului că neputându-se recunoaşte, nu s'a putut purede la combatareă ei.

Vom cerca să arătăm o parte din simptomele cele mai frequente şi mai caracteristice a acestei boli.

In primul loc unul din semnele care ne-ar putea conduce spre bănuirea tuberculozei, natural, în concordanţă şi cu alte simptome, a fost şi este scăderea continuă a poftei de mâncare şi prin urmare o continuă şi perzistentă slăbirea a organismului. Această slăbirea organismului, însă, este întovărăşită în majoritatea cazurilor de o progresivă surmenare organică (bolnavul nu poate rezistă la nici o oboseală) şi în acelaş timp de o pronunţată greutate în respiraţie. Respiraţia individului atins de tuberculoză este greuaie şi provoacă un fel de şuerat asemănător şuierului pe care îl provoacă vântul spulberând frunzele uscate a unei păduri în timpul toamnei — un suer ascuţit sec, uscat. Alte simptome caracteristice a tuberculozei sunt; dureri continue de cap, creşterea temperaturei în fiecare zi, în spre seară, şi mai ales transpiraţia (sudoarea) foarte abondentă în timpul nopţei. Urmează apoi o indispoziţie generală, bolnavul e veşnic nemulţumit cu tot ce-l inconjoară, iar senzibilitatea psihică este exagerat de accentuată. Cu cât boala se apropie de o manifestare evidentă intervin celelalte simptome a boalei şi anume, când e vorbă de tuberculoză localizată la plămâni, (cazurile mai frequente) bolnavul simte un junghiu în piept, dureros într'un anumit punct de obiceiu în partea superioară a plămânului.

Pauleş.

(Va urma)

Din toate

Muncind, numai muncind...

Am colindat vara trecută o mulțime de sate dela poalele munților din județul Buzău. Plecasem cu gândul s'adun poezii din popor, fiindcă — de ce să n'o spun? — îmi plec mai mult doinele și baladele simple și duioase decât toate mofturile sucite și fără de nici-un tâlc ale copilandrilor, cari scriu așa, numai ca s'adune ochii lumii asupra lor: oameni însemnați, cari hoinăresc toată vremea pe ulițele orașelor și . . . n'au ce face.

Mie îmi tremură tot sufletul, când aud:

Mult mi-e dor, mămucă, dor
De cel codru 'nfrunzitor
Și de stâna cea cu oi...

și rămân rece, când citesc:

In castelul cu trei turnuri de smarald
Bat trei clopote de-aramă...

Dar să nu mă fure vorba cu altceva, decât ce vreau să spun acuma.

Am văzut prin sate tot soiul de gospodării, unele mai bune, altele mai rele. Niciuna însă n'a fost așa de așezată și de temeinică, cum era a învățătorului Gheorghiță Popa din Crângu.

O casă mare, înaltă și trainic clădită pe marginea șoselii. Pe prispa umbrită cu flori puteai sta de drag la odihnă și la vorbă, privind peste întregul sat.

Am rămas acolo, la sfat, cu Gheorghiță Popa după o cină la o masă rotundă și scundă, învelită c'o pânză albă ca neaua. Copiii învățătorului, cinci la număr și toți micuți, steteau cuminți în jurul mesei și nu se mișcau decât ca să între după mama lor, vrednică gospodină, care umbla forfota, de colo până colo, ca să ne îndestuleze și să ne mulțumească pe toți.

Am rămas apoi singuri, noi bărbații și, pe când amurgul se lăsa încet, întunecând dealurile smălțuite de semănături și abia mai îngăduindu-ne să zărim țăranii, cari se 'ntorceau dela munca câmpului, Gheorghiță, om de vârstă mijlocie, cu ochi albaștri, blânzi, a 'nceput să-mi spună molcom, par'că cu sfială:

— „Ei, Domnule, nu e pământ așa bun p'aici, pe la noi. E mai mult deal pietros. Puțin loc de semănat și de fânețe. Da și noi — cum le-am spus de-atâtea ori sătenilor mei, la biserică, la școală și la cârciumă chiar, dacă-i ducea Pustia p'acolo — să nu ne dăm bătuți, măi fraților. Că omu d'aia e om: să scoată pâine din piatră seacă! Să muncim și să ne facem țarina roditoare.

Da, am știut eu, Domnule, că vorba, cât o fi ea de bună, tot nu se lipește de inima omului, cum se lipește fapta doveditoare de hărnicie. Și, să mă crezi că la asta n'am gândit mai mult: să dau o pildă satului de cum se face o gospodărie, când m'am apucat eă-mi strâng și eu un cuib. Eram prea tânăr pă vremea aia și prea îmi plăcea să citesc, ca să m'apuc, pentru mine, să mă gospodăresc. Da, cum ți-am spus.: vream să dau o pildă.

Am luat de nevastă pă fata preotului nostru d'inainte, astăzi mort, Dumnezeu să-l ierte! N'avea bani femeia, că zestrea i-o mâncaseră niște cumnați, hrâpareți ai ei, da era harnică și econoamă, așa cum o vezi și Dumneata astăzi. Eu aveam câte-va parale strânse și-am mai vândut și o pereche de cai ai mei. Cu ce bruma am luat pe ei, mi-am rotunjit o sumișoară, tocmai cât îmi trebuia ca să-mi cumpăr o bucată de pământ cu puțin rod de vie. Cu ce știam dela părinți, cu ce-am învățat în școala normală și cu ce-am mai prins dela oameni, mi-am lucrat și eu pământul, cum am putut mai bine. Și să nu crezi că nu mi-am văzut și de școală. Ferească Sfântu! Altfel, nu mi-ar fi ajutat Dumnezeu să ajung și eu un om mai cu stare, cum sânt — Slava Domnului! — acum. Învățătorul, care se scoală de dimineață, nu stă de vorbă toată ziua despre politica țării și, mai cu osebire, nu dă pe la cârciumă, apoi să știi Dumneata dela mine că se poate îngriji și de școală și de gospodăria lui.

Ce să-ți mai spui? Muncind și numai muncind, mi-am făcut în câți-va ani casa, care o vezi și mi-am mărit și pământul.

Dar, marele câștig n'a fost ăsta, ci altul. Mi-am apropiat sătenii, cari au început să vie mai des la mine, să aibă încredere în mine, fiindcă văzuse cu ochii destoinicia mea, să mă întrebe de una, de alta și eu nu pierdeam nici-un prilej să le pomenesc de școală, de foloasele ei și de nevoile ei, pentru cari nu dă nimeni o mână de ajutor. Țăranii se codeau la început să-mi răspundă. Când au văzut însă grădina școlii plină de flori într'un loc, de pomi roditori în altu și de legume, în altu și-apoi, când au auzit la biserică corul făcut de mine din școlari, copiii lor, nu mai puteau de bucurie și de mândrie. Și așa s'a făcut că m'am trezit, încetul cu încetul, cu câte un părinte venind la mine:

— Păi, Domnule învățător, par'că ziceai că n'ai ferestre bune la școală. Am și eu copii acolo și mi-i că s'or îmbolnăvi.

Uite ce m'am gândit eu: tot mă duc Sâmbătă la târg să vând lemne; oi cumpăra cu banii mei, așa ca pentr'o pomană, niște pervaze și geamuri...

— Să trăiești, bade Ștefane. Faci o faptă bună, pentru care au să te laude oamenii și are să te răsplătească Dumnezeu.

Și pleca omul cu fața veselă și cu cugetu mulțumit c'a făcut un bine.

Inceputul a fost greu. In urmă, se întreceau oamenii, care de care, să-mi ajute școala, pe care o simțeau acum ca pe a lor.

Așa că, după cum prea bine vezi Dumneata, eu nu m'am gândit numai-de-cât să mă jeluesc statului și până când să-mi vină ceva dela el, să las să-mi tânjească școală. Și e o cinste pentru mine ca să-i dăruiesc și eu, din averea mea, mai mult decât dă un om din sat...

Ascultam, cu ochii umezi de bucurie, minunea, pe care-o povestea Gheorghiță Popa. Și, când se'ntunecase de-abinelea, am intrat în casă. Ce strălucire pe mobila de lemn, săpată cu flori de mâna lui și pe scoarțele țesute împărățește de nevastă! Câtă curățenie și câtă grije de a pune toate la locul lor! Și iată cum dorm copiii, cu obrăjiorii roșii și cu ochii cuminți închiși de perdeaua genelor!

Atunci, în casa asta liniștită și fericită, m'am gândit la sbuciumul ușuratic al tuturor celor, cari așteaptă binele de-aiurea: dela o leafă mare sau dela ajutorul rudelor și streinilor, pe cari însă nu caută să si-i apropie și să le fie de vr'un folos, la rândul lor.

Și m'am gândit ce bine ar fi, dacă și putea să le arăt acestor rătăciți pilda vie a lui Gheorghiță Popa, carele va spune:

— „Muncind, numai muncind, veți fi fericiți."

Dacă printre cititorii „Culturii Poporului" se vor fi găsind din acești rătăciți, îi rog să socotească rândurile de mai sus ca o scrisoare trimisă lor. *Nicolae Tistu.*

Bibliotecile poporale

In repețite rânduri s'a vorbit despre aceste biblioteci, totuși fiindcă n'am ajuns încă să le avem în număr indestulitor cred că e nemerit sa vorbim despre ele cât de des. Căci insemnătatea lor este netăgăduită, deoarece foarte arareori li-e dat țăranilor noștri să deschidă câte o carte, încât și puținii care știu să citească, uită cu vremea numai fiindcă după-ce ies din școală, nu mai iau carte în mână. Bibliotecile acestea au tocmai marele dar că nu-i lasă să uite cele învățate în școală, iar celorlalți, neștiutorilor de carte le aduc marele folos că pot să audă din gura câte unui cărturar din sat sfaturi și pilde pe care nu le găsești de cât în cărțile bune și pe care ei le pot urma în mica lor gospodărie. Nu mai vorbesc apoi despre indemnul ce-l vor simți mulți neștiutori de carte de a începe să învețe cititul numai ca să poată răsfoi cărțile din aceste biblioteci sătești. Ceeace cred cu cale să mai pomenesc, este faptul că mulți feciori dela sate au învățat să citească la armată și în războiul prin care am trecut și că toți acești feciori vor putea foarte ușor să uite ce au învățat dacă nu vor avea la îndemână cărți. Iată deci de ce mare trebuință este o bibliotecă obștească la țară.

Mai amintesc aci că de și sunt puțini aceia cari se ocupă cu acest gând bun, nu trebue se ne descurajăm ci să întărim în noi credința că nu vor trece ani, până când fiecare comună își va avea bibliotecasa. Ca un îndemn pentru aceia cari sunt pătrunși de marea însemnătate a acestor biblioteci și pentru ceilalți, aduc aci pilda une mari comune românești din Satu-Mare, care a dat zilele acestea o serbare poporală, al cărei venit va fi intrebuințat numai pentru cumpărarea unei biblioteci ca cele de care vorbim.

Pilda acestei comune trebuește urmată. Preoții și învățătorii va trebui să vorbească mult despre aceste biblioteci sătenilor dar mai ales va trebui să adune banii trebuncioși, ceeace după părerea noastră nu va fi tocmai greu de făcut. Ei să dea pe la sate la sărbătorile mai mari câte un concert, o serbare la care să ia parte tot satul, plătind o sumuliță mică de tot, și sumulițele acestea punându-se la o laltă vor forma un capital care va fi mai prețios decât toate capitalurile băncilor, deoarece el va aduce foloase minților și nu numai trupurilor.

Nu trebue să socotească nimeni că pentru biblioteci de aceste trebue zeci de mii. Deoarece nu trebue să cumpere decât cărți ieftine, cari deși sunt atât de scumpe astăzi cărțile, tot se mai pot găsi Cărțile ce se vor cumpăra va trebui comandate după sfaturi date de cei mai mari. Ele trebue să fie intâi de toate cărți scrise anume pentru popor și să fie ieftine, că lumea să n'aibă prilej de cârteală. Se găsesc atât în Bielioteca pentru toți, Biblioteca Minerva mică, biblioteci le Sămănătorul din Arad, Asociațiunii, cât și în altele, cărți care sunt scrise pentru popor și care nu trec de un leu — doi bucata, Mai vin apoi cărțile Casei școalelor și multe altele, al căror catalog se va trimite satelor de către oricare orășan căruia i-s'ar cere și întâi de toate de librării și instituții culturale.

Mai amintesc totodată, că se poate urma și astăzi, deși mai cu greu, pilda dată înainte de război de unii săteni, cari își aveau biblioteca lor de câte 20 până la 40 cărți. Nu-i vorbă, acest lucru se făcea în trecut, când pentru un zlot se putea avea 20 de cărți pe an dela biblioteca Asociațiunii. Totuși lucrul acesta se poate face și astăzi, cu toate că-i banul așa de rar și cartea așa de scumpă. Se poate face unindu-se câte 3—4 case, pe preț de abia 10—20 lei. cărțile acestia se vor putea apoi citi de către toate cele 3—4, sau și mai multe case din sat.

Acestea le-am spus numai fiind că știu că sunt mulți țărani cari cumpără cărți de pe la voștinari de prin târguri, câtă vreme ar putea să comande de la oraș prin preotul sau invățătorul lor cărți mai ieftine și mai bune.

Lucrul cel mai de frunte este însă, oricum, biblioteca satului. Această bibliotecă se va putea cumpăra prin venituri dela serbări și concerte poporale și chiar prin daruri în bani dela ceice sunt pătrunși de binele ce și-l fac lor înșiși dând paraua.

Mai este încă o bibliotecă: Biblioteca primăriei. In trecut se găsea la fiecare primărie o astfel de bibliotecă, cumpărată ieftin de primărie dela ministerul de interne din Budapesta. Pilda aceasta s'ar putea urma și astăzi, dacă ministeriul nostru va dovedi că știe ce inseamnă darul de asemenea natură ce l-ar face comunelor.

Ceace e de căpetenie cu această bibliotecă a primarei e ca ea să fie citită și să nu servească numai pe notari și familiile lor, ca până acum.

I. Stol

DE VORBĂ CU CITITORII NOSTRI

Când am primit simțita dar amara d-tale scrisoare, drept răspuns la articolul secretarului nostru de redacție prin care atacă, puțin cam violent, pe învățătorii ce părăsesc înălțătoarea lor misiune pentru a se avânta în alte direcții de activitate, mai mănoase, când am primit aceasta scrisoare, ne-am dat samă că articolul d-lui V. Chiru și-a atins scopul. In adevăr, el a fost scris pentru a provoca un răspuns; și ne pare rău că am căpătat *numai* un răspuns și încă de la „un învățător" pe când noi am fi dorit un răspuns de la „*un fost învățător*", cari, în orice caz, ar fi fost mai în măsură să ne lămurească pentru ce a părăsit nobila sa carieră.

Că trecuta activitate a învățătorilor, activitate școlară și extra-școlară este vrednică de toată lauda, noi înșine am recunoscut-o, chiar în coloanele acestui ziar; că ei au fost și sunt vrednicii pioni ai culturei la sate, nimeni n'o poate contesta; că activitatea lor va fi tot atât de rodnică și în viitor, nu ne îndoim; că munca lor în trecut n'a fost în deajuns plătită, o recunoaștem; dar și d-ta trebue s'o recunoști că nu numai munca învățătorilor n'a fost destul de plătită și că, în trecut, erau și alte categorii de funcționari rău plătiți, iar în prezent salarul învățătorului s'a ridicat în proporție destul de mare, iar salarul învățătorului avansat sau a institutorului este egal cu solda tânărului ofițer, pe care d-ta o iei ca unitate de măsură, nu știm pentru ce.

Prin urmare, când d-ta te ridici ca se aperi pe învățătorii care s'au repezit în alte direcții de activitate mai bănoase te pui pe un teren greșit, căci nu numai insuficienta plată a muncei lor i-a determinat să fugă de sate. O, nu! Și dovadă că nu e așa, este tocmai faptul ca d-ta, care îi aperi, ai rămas învățător, pentruca sufletul și inima d-tale sunt mai mari și mai nobile.

Și apoi te rog să recunoști, că oricât de mare s'ar face salarul învățătorului, tot se vor găsi alte ramuri de activitate în care, cu muncă mai puțină să capeți bani mai mulți. Și atunci după teoria d-tale, împinsă la absurd, ar însămna că leafa învățătorilor să se mărească atât de mult încât să nu fie tentați a se duce în altă parte unde se plătește mai bine.

Recunoști, cred, că asta nu se poate.

Multiple și variate sunt motivele care i-au hotărât pe unii dintre colegii d-tale să părăsească cariera lor, și salarul insuficient este unul din cele mai mici și neînsemnate motive.

Te putem asigura însă că suntem cu sufletul și cu inima alături de cei, cari cu drept cuvânt, se numesc „luminătorii neamului", că dorința noastră este ca munca cinstită și demnă să fie răsplătită cât mai bine și că stăm și vom sta cu neadormită strajă pentru a striga cu deplin curaj adevărul. Iar coloanele gazetei noastre stau gata a primi orice cuvânt de luminare pentru cei ce doresc lumina.

Te rog a nu interpreta greșit articolul care te-a hotărât să ne scrii și noi suntem încă în așteptarea acestor răspunsuri, mai ales de la acei pe cari d-ta îi aperi. *Redacția*

Cronica săptămânei

Din lăuntrul hotarelor

Amenințările bolșevicilor

Arătăm mai sus că bolșevicii [illegible] cu nevoile ce le au pe cap în țara lor, caută cu luminarea ceartă națiunilor învecinate, voind să găsească prilejul unor nouă prădăciuni.

Planul lor e isteț: grânele cari au s'au făcut în Rusia din cauza [illegible] și-a neîncetatelor lor re[illegible]ții ce-au luat pâuă și rezerv[illegible] pentru însemânțare — ei [illegible]esc acum să le prade dela na[illegible]ile învecinate cari prin munca [illegible]r au strâns o bogată recoltă. Caută deci nod în papură Româ[illegible]iei amenințând-o cu armatele roșii [illegible]pre a-i stoarce ceva bucate. Sorta de-acasă nu se potrivește [illegible]să cu cea din târg. România nu [illegible]sat fără câini. Stăpânirea țărei [illegible]astre le-a răspuns scurt: dacă [illegible]pele roșii vor îndrăzni să treacă [illegible]strul, vor fi primite cum trebue [illegible] acei cari păzesc granițele Ro[illegible]niei. Și Cicerin, viteazul bol[illegible]vic „comisar" al afacerilor streine [illegible] tăcut, acest răspuns arătându-i [illegible] destul că nu poate înfricoșa [illegible] nimeni cu armata soldilor lui.

România Mare nu va da de [illegible]gur nici un bob de grâu prin [illegible]meninițările de cari voește să se [illegible]rvească bolșevicii. Noi înțelegem [illegible] în unire cu celelalte state mari [illegible] Europei să ajutăm nenoro[illegible]itul popor rus dându-i din pri[illegible]osul bucatelor noastre. Pentru [illegible]olșevici însă cari sugrumă acest [illegible]por și au pricinuit nenorocirile [illegible] n'avem de dat nimic... Ei [illegible]trebue să moară de foame îngră[illegible]nd cu sângele lor ogoarele ce [illegible]-au secăturit până azi.

O ceartă între bolșevicii români.

Nu e nici odată prea mult să [illegible]rbim de aceste fiare cu chip [illegible] om ce se numesc „bolșevici". Acum când am văzut ce ne pre[illegible]teau bolșevicii ruși, să ne în[illegible]arcem la cei români și să ve[illegible]m ce mai fac acolo la Văcă[illegible]ești, închisoarea din București [illegible]nde se găsesc de când cu „con[illegible]gresul" în care s'au alipit tova[illegible]șilor dela Moscova, jurând să [illegible]creze prin crime și revoluție [illegible]pre a înfăptui voința lui Lenin [illegible] Trotzki.

La această închisoare au fost [illegible]șezați toți într'o singură sală [illegible]entru a avea ocazie să schimbe [illegible]mai des părerile asupra organi[illegible]zării partidului lor. Ce s'a întâm[illegible]plat însă? Într'una din zilele a[illegible]estea, tovarășii s'au luat la bătae [illegible]e viață și pe moarte fiind silită [illegible]arda să-i despartă, pentru a nu [illegible]e întâmpla vre-un omor.

Pe dată a venit la închisoare [illegible]comisarul regal care cercetând [illegible]auzele bătăii a descoperit că [illegible]n sânul tovarășilor se formează [illegible]două grupări: una în frunte cu [illegible]deputatul Cristescu, era în con[illegible]tinue legături cu bolșevicii dela [illegible]Moscova, de unde luau bani pen[illegible]tru provocarea revoluției, — altă [illegible]grupare de oameni cinstiți cari [illegible]fuseseră înșelați de uneltele bol[illegible]șevicilor atunci când s'au [illegible]lipit acestor trădători. Ori. gru[illegible]parea cinstită a dat pe față toate [illegible]șelile și trădările de neam ale [illegible]criminalilor în frunte cu Cristescu, [illegible] ticăloș care, aflând de ame[illegible]ințările bolșevice striga: „fraților [illegible]ruși și ungurii să ne scape!..

Procesul acestor ticăloși câteva [illegible]ute la număr va avea loc la Bu[illegible]București într'o mare sală de teatru, [illegible]nde se va ține ședințele Curței [illegible]uncțiale. Acest proces va fine că[illegible]teva luni. El va servi pentru luminarea desăvârșită a opiniei publice asupra tuturor trădărilor de neam ale unor vânduți lipsiți de suflet.

De peste hotare

Concordatul cu Vaticanul.

Înțelegerea între o țară și Papa dela Roma, șeful Bisericei Catolice, se numește Concordat. Ei bine, după cum am arătat într'o cronică trecută, România tratează un astfel de Concordat, pentru a asigura o armonie între Stat și biserica câtorva milioane de cetățeni catolici și uniți cari se găsesc între hotarele țărei.

Primele condițiuni pe cari Papa a voit să ni le pue nu au putut fi primite de noi, o țară democratică și deprinsă cu libertatea. Se pare că la Vatican s'a înțeles aceasta și s'au cedat în multe părți căutându-se să se ajungă la o înțelegere.

Azi Concordatul urmează să se semneze, tratativele ajungând la sfârșitul lor. Unele ziare arată chiar că s'a semnat, dar ministerul afacerilor străine desminte știrea.

Acest concordat, pentru a fi potrivit cu interesele statului român trebue să îndeplinească două condițiuni: întâi să garanteze că sub haina religioasă nu se va ascunde uiciodată în capul bisericei catolice din țara noastră propagandiști politici străini — apoi trebue să păzească religia domnitoare a țărei, adică religia majorității națiunei românești, acea creștină ortodoxă de orice incălcare din partea unei religiuni care cuprinde o mică parte din locuitori. Îndată ca aceste garanții se vor da, desigur că concordatul e necesar și nimeni nu se va mai opune lui. Până atunci nici Guvernul nici oamenii noștri politici nici poporul, nu poate primi condițiunile pe cari papalitatea ni le-ar pune fără să țină seamă de nevoile propășirei și inchegărei într'un mănunchi a întregului neam românesc, că mica religie ortodocsă i-a servit totdeauna de scut în timpuri de restriște.

În apropierea țărei noastre, la miază-zi de Dunăre, în munții Balcani, un nou răboiu e gata să izbucnească. Anume, Serbia și Grecia cer o parte din pământul Albaniei căutând să mărginească această țară la hotarul ce-l avea în anul 1913, Albania a pregătit apărarea nevoind să i-se răpească ținuturile ei cele mai mănoase. La rândul nostru suntem interesați în neînțelegere căci tocmai în aceste părți ale Albaniei locuesc mulți *aromâni* (români macedoneni) a căror libertate culturală și administrativă trebue s'o păzim cu sfințenie, acești frați îndepărtați de hotarele României Mari neputând fi lăsați în voia neamurilor streine.

Pentru aceasta oricine va învinge în luptele ce vor începe, trebue să aibă în vedere cererile drepte ale aromânilor sfârșindu-se înpilarea lor. Biserica și școala aromânească să ne fie nouă tot așa scumpe ca și ale noastre, acești frați îndepărtați fiind santinelele viteze ce le avem în munții Balcani.

* * *

In Rusia domnește aceiași foamete și aceleași boale. Ajutoarele Europei apusene n'au putut încă veni din cauză că bolșevicii au făcut greutăți, temându-se de zdruncinarea puterii lor. Azi abia Crucea roșie americană a putut să trimeată câteva transporturi de hrană pentru vre-o 6000 copii ce flămânzesc pe malurile Volgăi. E o picătură alinătoare într'un ocean de suferinți...

Dar chiar în fața acestui dezastru criminalii bolșevici nu se astâmpără. Ei au trimis un *ultimatum*, adecă o ultimă vestire amenințătoare României, învinuind-o că dă adăpost dușmanilor bolșevismului și că pentru aceasta o va atacca. Cicerin, este numele nebunului bolșevic, „comisar al afacerilor streine" care a trimis o solie atât de îndrăzneață stăpânirei române. Ei a căpătat însă răspunsul ce i-se cuvenia. Acest răspuns îl dăm mai jos, unde vorbim de afacerile din lăuntrul hotarelor noastre.

* * *

Chestiunea ținutului Silesiei nu s'a putut hotărî nici de Consiliul Suprem, cea mai mare autoritate de pace a Aliaților. Anglia a susținut interesele Germaniei și Franța pe acele ale Poloniei, neînțelegându-se astfel asupra modului de împărțire a părței celei mai importante din Silezia, care conține în pământul ei multe bogății ca fer, cărbuni și altele. Pentru aceasta s'a hotărât convocarea „Consiliului Ligei Națiunilor" adecă a sfatului delegaților tuturor popoarelor care va hotărî statornic asupra acestui ținut.

Sfatul se va ține la Geneva, un oraș din Elveția, unde se află un Palat anume clădit pentru asemenea judecăți. Președintele sfatului vicecomitele Ishi, reprezentantul Japoniei, a delegat pe reprezentantul Spaniei cu facerea raportului asupra chestiunei silesiene, adecă, acesta va ceti în sfat prima încheiere arătând cum ar fi drept să se împartă ținutul. Dee Dumnezeu că cel puțin acum să se împace cu judecata toate părțile spre a nu începe un nou război în Silezia, care ar putea aprinde din nou focul între multe țări din Europa. Noi dorim pacea și ne bucurăm de câte ori la biruește.

Bucium

* * *

Insfârșit sinnfeinerii (adică irlandezii cari luptă pentru neatârnarea Irlandei față de Anglia) au primit să nu mai lupte contra trupelor guvernului englez și căpetenia lor de Valera a plecat la Londra pentru a sta de vorbă cu Lloyd George asupra constituției care trebuie dată Irlandei.

Liniștea care domnește acum în Irlanda, zbuciumată de doui ani de tulburări mari, de lupte grele, omoruri și jafuri, e o chezășie că vorbirile începute vor avea o frumoasă reușită.

Faptul că sinnfeinerii cari erau așa de îndărătnici au primit să înceteze lupta, se datorește venirei la Dublin a generalului Smuts, șeful guvernului sud-african care a stat de vorbă cu de Valera asupra felului de constituție pe care-l cer Irlandezii. In urmă, generalul Smuts a arătat Regelui George adevărata stare de lucruri și Regele cu dreptul pe care îl dă constituția de a hotărâ în cele mai grele chestiuni, acolo unde miniștri săi n'au putut face nimic, a poruncit să se facă liniște în toată Irlanda pentru ca la Londra să se poate duce vorbirile trebuitoare. Nădejdea pentru liniștirea Irlandei e mare și se crede că dorința de pace va duce la înțelegerea gândului creștinesc a Regelui George.

* * *

Tot la Londra se ține acum și adunarea tuturor căpeteniilor de guvern din dominiunile (adică țările care atârnă cu armata, bani și conducere de Anglia) Impărăției britanice. Fiindcă nu s'a putut vorbi despre prelungirea tovărășiei Anglo-Japoneze, data isprăvirii actului de alianță s'a amânat cu un an. In acest timp se va putea discuta asupra foloaselor și a pagubelor pe cari le-ar aduce Angliei o astfel de tovărășie Statele-Unite ale Americei nu văd cu ochi buni reînoirea acestei tovărășii, fiindcă americanii nu prea iubesc pe japonezi.

* * *

Președintele Statelor Unite, Harding a poftit la Waschington pe reprezentanții Angliei, Franței, Italiei și Japoniei pentru a se sfătui împreună asupra felului în care să se facă desarmarea navală (adică a corăbiilor de război), de oarece vapoarele de război costă bani prea mulți, pe care neamurile sărăcite de războiu ca Franța și Italia nu au de unde să-i plătească.

De aceea Italia a primit cu bucurie poftirea prezidentului Harding.

Franța primește cele propuse de Harding cerând chezășie o puternică întovărășie a neamurilor care să oprească poporul german de a mai deslănțui războaie în viitor.

* * *

Armatele grecești din Asia-Mică au început săptămâna asta înaintarea contra celor Kemaliste.

Deocamdată ele înaintează pe tot frontul și se întâmpină aceiași împotrivire în toate părțile. Aceasta desigur este o viclenie Kemalistă, pentru a atrage cât mai lăuntrul Anatoliei lipsite de căi ferate și hrană, trupele grecești care astfel s'ar depărta prea mult de baza lor de operații. De o înfrângere grecească într'un viitor apropiat nu poate fi vorba, deoarece acum armata grecească e îndoit mai numeroasă ca în timpul înaintării de astă-primăvară și-i bine provăzută cu toate cele trebuitoare unui război greu și îndelungat.

Dacă însă grecii nu știu sau nu pot să folosească acum izbânzile câștigate, atunci războiul se va prelungi cine știe cât.

* * *

Senatul francez a ratificat tratatul de pace dela Trianon, încheiat între Ungaria și puterile aliate. Cu acest prilej, Briand, căpetenia guvernului francez a ținut o cuvântare frumoasă prin care a adus laude armatei românești, care a dat un ajutor neprețuit Aliaților.

Cuvintele spuse de Briand ne măgulesc cu toate că nu oglindesc decât adevărul curat. Am vrea totuși ca Aliații noștri să treacă de la vorbe la fapte, ajutându-ne să ne refacem cât mai repede. Adevărata prietenie se dovedește totdeauna cu fapte.

* * *

Ministrul de finanțe ungur Roland de Hegedüs, apelează prin gazeta „Daily Telegraph" la opinia publică engleză, cerând mila și protecția Angliei pentru Ungaria „nedreptățită". D-l Hegedüs are îndrăzneală să spuie că Ungaria a fost nedreptățită prin tratatul de la Trianon, uitând că acei cari au pricinuit războiul cel mare n'au fost decât conții maghiari Tisza și Burian. Atunci când spune că cele cidicate de armata română din Ungaria în 1919 valorează astăzi 120 miliarde. D-aa minte cu o lipsă de conștiință surprinzătoare, uitând câte pagube, care nu pot fi socotite, au adus României, armatele de ocupație maghiaro-germane. Pentruca Ungaria să ajungă în starea înfloritoare de altă-dată, Dl Hegedüs propune uniunea vamală cu România, Jugoslavia și Cehoslovacia pentruca Budapesta să ajungă centrul comercial al Europei de mijloc. Pe această cale nădăjduesc ungurii să refacă vaza și puterea de odinioară a Ungariei. Nădejdea D-sale însă nu-i sprijinită nici pe fapte nici pe cele ce se petrec în jurul țării sale. Căci să se știe, Ungaria nici nu poate nici nu trebue să mai învie în forma de stat asupritor al naționalităților.

R. Dumitrescu.

Ungaria

Unii dintre ungurii dela noi, dar mai ales cei din Ungaria, au umplut lumea cu plângerile lor contra asupririi, căreia, vezi Doamne, sunt supuși „bieții" unguri la noi. Mult le place să spună neadevărul, că noi le-am fi închis școalele, pe când, de fapt, statul român le-a deschis pretutindeni școli, în cari se învață *numai* ungurește. Dar să vedem, cum se poartă guvernul unguresc cu cei de alte neamuri, rămase spre nenorocirea lor, tot sub stăpânirea conților și baronilor.

In Ungaria au mai rămas vre-o cinci sute de mii de Germani, cari după hotărârile păcii celei mari ar trebui să-și aibă școlile lor în limba de propunere germană. Ungurii, cari totdeauna s'u lăudat cu „libertatea" cea mare, de care s'au bucurat Nemaghiarii de sub stăpânirea lor, s'au grăbit și acum să spună în auzul lumii, prin gura prim-ministrului lor Bethlen, că ei vor să respecteze drepturile celor de altă limbă, lăsându-i să învețe în școală limba lor proprie. Lucrul acesta nu s'a întâmplat însă nici acum. Că iată ce povestește corespondentul din Budapesta al unei mari gazete germane din Berlin.

Pentru înființarea școalelor germane pe seama Germanilor din Ungaria nu s'a făcut nici un pas. Ungurii lucrează și acum cum au lucrat în timpul trecut cu legea de naționalități din 1968, care obliga guvernul lor să deschidă școli cu limba maternă a poporului. Ei nu vreau să înțeleagă trebuința fiecărui popor de a-și câștiga cultura în limba lui maternă.

Anul trecut era ministru al afacerilor poporului nemaghiar profesorul Iacob Bleyer, un german învățat și profesor universitar în Budapesta. Amintind, într'un consiliu de miniștri, că trebue să li se dea Germanilor din Ungaria școli germane, a trebuit să-și dea demisia. Zilele trecute m'am întâlnit cu un profesor maghiar, care fusese mai înainte la universitatea din Cluj. Acesta înjura pe Români, că românizează școalele.

Eu l-am întrebat: „Dar ce-i cu Bleyer?" Fără nici o sfială mi-a răspuns: „Da, Bleyer nu a mai putut rămânea ministru, pentrucă a cerut școli germane pentru Germani!"

Așadară Bleyer, care a fost și înainte de războiu mai mult cu Ungurii decât cu Germanii lui, e socotit trădător, iar cei doisprezece deputați germani din camera ungurească nu cutează să formeze un club german. Iar conducătorul partidului țărănesc din Ungaria, Iosif Meyer, un German, nu cutează să vorbească cu Germanii din Ungaria nemțește!

Intr'adevăr, a fost dreptatea lui Dumnezeu, că cea mai mare parte a locuitorilor din Ungaria à scăpat de sub jugul unor dușmani și culturii omenești.

M. D.

Publicitatea Culturei Poporului

INFORMAŢIUNI

A. S. Regală Principele Nicolae la Cluj. Zilele trecute, A. S. Regele principile Necolai a vizitat Clujul. In timpul de două zile cât a stat în Cluj a fost găzduit acasă la D-l General Petala. A. S. Regală a vizitat tot oraşul şi împrejurimile însoţit de D-l Vintilă Petala. La o masă care a avut loc la D-l General Petala acasă şi la care au luat parte toţi şefii autorităţilor din Cluj şi Consulii străini. Alteţa Sa Regală fiind întrebat de consulul englez dacă i-a plăcut în Anglia [illegible] răspuns: Da, D-le Consul [illegible] plăcut în Anglia dar pa[illegible] mult îmi place aci în ţara mea.

O faptă urâtă. Guvernul a fost inştiinţat de un fapt neobişnuit şi anume că Episcopul catolic din Timişoara a refuzat să oficieze serviciul divin prevăzut pentru aniversarea naşterei M. S. Regelui.

Chestiunea evreiască în adunarea ungară. Deputatul Budavari a cerut în Adunarea naţională ungară ca toţi evreii şi străinii cum şi franc—masonii să fie de îndată îndepărtaţi din slujbe, să li-se interzică stabilirea în Ungaria, precum şi exercitarea ori cărei meserii sau comerţ. Primul ministru a răspuns că nu e de loc dispus să urmeze sugestiunii interpelatorului. Comuniştii şi celelalte elemente periculoase au fost îndepărtate dar mai departe nu vor merge de cât când chestiunea va fi, la timp şi mai adânc cercetată.

Ungaria de vest şi funcţionarii unguri. Acum în preajma preluării Ungariei de vest de către Austria se desfăşoară o vie agitaţie printre funcţionarii unguri din teritoriul acela. Majoritatea lor întrunindu-se în congres au hotărât să trimeată o delegaţie la Budapesta care va cere guvernului ca funcţionarii unguri din Ungaria de vest să nu fie predaţi în nici un caz Austriei. El vor să fie trimeşi în republica Baranya, de unde se ştie că cea mai mare parte a funcţionarilor s'au refugiat în Jugoslavia.

Când se vor împărţi pământurile expropriate. Pământurile vor fi împărţite toate în Septemvrie astfel că noii proprietari îşi vor putea munci la toamnă pământul.

Răscoale iminente în Rusia. In Rusia se aşteaptă o nouă răscoală contra sovietiştilor, participând şi flota.

Infrângerea sovietelor. Lenin a invitat la Moscova pe membrii fostului guvern Kerenski ca să se sfătuiască cu ei relativ la mântuirea ţării.

Ajutor şcolilor confesionale. Consiliu a semnat jurnalul autorizând deschiderea unui credit de douăzeci de milioane de lei pentru ajutorarea şcolilor confesionale de toate culturile din Ardeal.

BANCA ROMANEASCĂ

SOCIETATE ANONYMĂ

Capital Social 160,000.000 Lei — **Sediul Central: BUCURESTI.**

SUCURSALE:

Arad, Băiţi, Braşov, Bazargic, Chişineu, Cernăuţi, Constanţa, Galaţi, Cluj, Ismail, Târgu-Mureşului, Oradea-Mare, Sibiu, Tulcea, Timişoara.

Face orice operaţiuni de bancă.

BANCA NATIUNEI

SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL SI REZERVE LEI 175.000.000

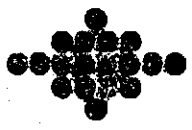

BUCUREŞTI

CALEA VICTORIEI 98 (Piata Palatului Regal)

BANCII AFILIATE: LONDRA, PARIS, MILANO, VIENA, BRUNN (Ceho-Slovacia) etc.

cum şi în principalele oraşe din ţară.

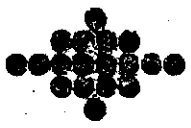

Execută orice operaţiuni de Banca în general. — Scont. — Avansuri pe ipoteci, gajuri de efecte publice, secţiuni şi mărfuri. — Efectuează plăţi şi incasări. Emite cecuri şi scrisori de credit în ţară şi în străinătate. — Primeşte depuneri spre fructificare. — Execută ordine de Bursă. — Conturi curente.

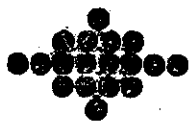

A apărut

„COMOARA SUFLETULUI"

care cuprinde: cântece poporale de iubire şi despre fire cântece de plugărie, păstorie şi pescărie, cântece ostăşeşti, colinzi, urături, rugăciuni ş. a. pentru toate vârstele, stările sufleteşti şi îndeletnicirile poporului român.

Preţul (128 pagini) Lei 4.

Revânzătorilor rabat. — Se comandă dela Libraria „ŞCOALA ROMÂNĂ" din Suceava (Bucovina). Costul se trimite înainte.

In Editura „Scoalei Române" au apărut de asemeni şi alte *cărticele religioase — poporale, de cântece, povestiri ş. a.* al căror catalog se trimite gratuit oricui îl cere. Spre a înlesni onor. cetitori cunoaşterea cărţilor noastre, îi rugăm să binevoiască a ne instiinţa în cari gazete cetite de ei, ar dori să publicăm titlul şi preţul cărţilor noastre, care după cuprins sunt foarte folositoare.

BANCA CENTRALA

Pentru industrie si Comert s. p. a.
Cluj, Str. Regina Maria No. 6—8
(casele proprii).

Capital social Lei **50,000.000** deplin vârsat

Secţia de Bancă — **Secţia de Mărfuri**

FILIALE:

Sibiu, Arad, Turda, Alba-Iulia, Haţeg, Satu-Mare, Reprezentanţi stabili în Bucuresti, Kosice, Praga şi Wiena.

ANUNCIURILE si RECLAMELE se primesc la Administratie Cluj, Strada Dorobantilor No. 11

Girant. S. CRAIOVEANU. Tipărit cu maşina rotativă CARTEA ROMANEASCĂ institut de arte grafice „Cosinzeana" Cluj, str. Universităţii No. 3. C. 930